

Biblicum

– tidskrift för biblisk tro och forskning

Nr 1 2022 Årg. 86

- Vildjurets märke och vaccin • Är världens undergång nära?
- Fienden döden • Tvivlade Johannes Döparen? • Bibelöversättningar

INNEHÅLL

Redaktionellt	1
Vilddjurets märke och vaccin. Ola Österbacka	2
Är världens undergång nära? Stefan Sjöqvist	8
Romarbrevet 1:18–32. Lars Borgström	14
Fienden döden – från död till liv. Anders Nissen	19
Hieronymus – bibelöversättaren i Betlehem. Tor Jakob Welde	25
EHV – en ny engelsk bibelöversättning. SE	30
Frågor och svar	
Att hedra sina föräldrar	38
Guds ansikte	38
Hur kan Jesus vara i himlen när han är på jorden?	41
Tvivlade Johannes Döparen? (Holger Weiß)	45

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Ingvar Adriansson

Redaktör: Seth Erlandsson

Redaktion är Stiftelsens styrelse: Egil Edvardsen (ordf, Ålgård), Seth Erlandsson (vice ordf), Västerås, Ingvar Adriansson (verks.ledare, Värnamo), Thomas Erlandsson (kassaförvaltare, Svärtinge), Tor Jakob Welde (Nesttun) och Ola Österbacka (sekreterare), samt för layout mm Kjell Petter Bakken.

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

Prenumerationspris: 250 svenska kr (stud. 150 kr)

Prenumeranter i Norge: 290 norska kr (stud. 200 NOK)

Prenumeranter i Danmark: 270 danska kr (stud. 190 DKK)

Prenumeranter i Finland och övriga Europa: 36 Euro (stud. 25 EUR)

Våra porto- och emballagekostnader för fyra nummer (som är inkluderat i pren. priset) är inom Sverige 60 kr och utanför Sverige 110 kr.

Prenumerationer och gåvor betalas enligt något av följande alternativ:

Inom Sverige:

Bankgiro 251-4701

Swish 123 626 9633

Handelsbanken, clearing: 6806, kontonummer: 305 320 718

Utanför Sverige används eurobetalning:

IBAN: SE34 6000 0000 0003 0532 0718, BIC/SWIFT: HANDSESS

Redaktionens adress:

Seth Erlandsson, Vitmårögatan 9 B, SE-722 26 Västerås

E-post: seth.erlandsson@biblicum.se

Tidskriftens expedition:

Biblicum, Hantverkaregatan 8 B, SE-341 36 Ljungby

Webbplats: www.biblicum.se; webbutik: forlag.biblicum.se

Beställningar även per e-post: biblicum@biblicum.se

Verksamhetsledare: Ingvar Adriansson, tfn +46 70 393 8127

Förlagssekreterare: Elaine Svensson; förlagsassistenter: Eivor och Kerstin Waljö

Personliga e-postadresser (även styrelsen): fornamn.efternamn@biblicum.se

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

1/2022

REDAKTIONELLT

Kära prenumeranter! Jag vill be er om ursäkt för att ni fick nr 4/2021 så sent. Ni skulle ha fått tidskriften redan i november. Tryckningen av numret blev kraftigt försenad pga ett missförstånd i samband med byte av tryckeri. Eftersom ni fick numret först i juldagarna kanske ni har undrat varför ingen artikel berörde julens glada budskap och saknade en tillönskan om God Jul och Gott Nytt År. Då "Utblick över samtiden" inte får plats i detta nummer, stoppar jag här in en liten "Utblick" som både anknyter till julens budskap och stryker under det stora behovet av biblisk undervisning.

När tidningen Smälänningen den 22 dec. publicerade en stort uppslagen artikel av biskopen i Växjö under rubriken "Vem ligger i krubban?" kunde man förvänta sig att få läsa om varför Jesus föddes och vem han är. Men tyvärr, bara inomvärldslig humanism:

Julevangeliet bär ett budskap om gudomlig solidaritet med allt i en människas liv. En outröttlig försäkran att det är i sin ordning att vara människa, ett rungande ja till oss som så ofta säger nej till oss själva... Jesusbarnet liksom sträcker sina armar mot oss och frågar: Ser du nöden, märker du vanmakten, hör du ropen från alla som hela tiden faller igenom trygghetssystemens omsorgsväv?

Pastor Lars Gunnarsson, som skickat mig biskopens artikel, nämnde den kort i sin julpredikan: "Här hörs inte ett ord om att en Frälsare från synd och död har fötts åt oss. Inte ett ord om att Gud var i Kristus och försonade världen med sig själv (2 Kor 5:19). Inte ett ord om att barnet i krubban kom till vår jord för att dö för våra synders skull, för att lida och dö i vårt ställe."

Tack för ert generösa stöd! *Hoppas ni vill fortsätta att prenumerera för år 2022! Alla uppgifter finns på omslagets andra sida.* Det är lätt att glömma prenumerera och inte så få gör det. Vi höjer inte avgiften, fastän den långt ifrån täcker kostnader för tryckning och porto. Särskilt portot har blivit alltmer betungande.

Red. hoppas att ni ska finna detta nummer lärorikt.

Vilddjurets märke och vaccin

Av Ola Österbacka

I Luk 21 talar Jesus om hur det ska bli i de yttersta tiderna. I Matt 24 och Mark 13 finns också en återgivning av hans eskatologiska tal. Hans ord är oerhört aktuella: de handlar om ångest och rädlöshet. Det känner vi igen som följer av den coronapandemi som pinat vårt klot i två års tid och som vänt upp och ner på många invanda mönster. De nya varianterna av viruset har också den medicinska sakkunskapen stått frågande inför och politikerna har svårt att greppa dem. Samtidigt tilltar krigslarmet i våra grannländer. Det är enligt Jesus också ett tidens tecken.

Den här ångesten kan också få en förankring i vår egen syndakänedom. Vi vet att vi är syndare. Vi har ingen chans att kunna stå inför Gud inför hans domstol sådana vi är. Och när påminnelsen om Jesu återkomst blir aktuell är det skäl att fråga: hur ska jag klara mig?

I coronapandemins svallvågor hörs det då och då märkliga utläggningar. Nyss har jag läst inlägg i sociala medier att man har trott sig kunna räkna ut att talet 666 i Uppenbarelseboken 13 ska tolkas som corona! Om man alltså tar vaccinet betyder det att man tar på sig vilddjurets märke och bär dess tal. Och då är man förlorad inför Guds dom. Sådana vilda spekulationer kan ge ångest.

Talar Bibeln om vaccin?

Det har uppstått strider mellan olika grupper: de som vaccinerar sig och de som inte gör det. De mest högljudda bland vaccinkritikerna talar om ett nytt världsherravälde, som syftar till att göra människor till slavar under vilddjuret. Eftersom sådant sprider sig på sociala medier och vårlar ångest, och då det på ytan verkar handla om bibeltrohet kontra sekularisering och avfall, så ska vi se närmare på detta med utgångspunkt i Uppenbarelseboken.

Det påstås att ett ord i Upp 18:23 handlar just om vaccinet: det är ett ord som översätts med häxkonst i Svenska Folkbibeln 2015: *Dina köp-*

män var jordens stormän, för alla folk blev förledda genom din häxkonst.

I andra översättningar står det trolldom eller trolldomskonst. Det grekiska ordet är *farmakeía*, som vi känner från apoteket: farmaceut. Ordet förklaras i lexikon: bruk av läkemedel, men även trolldom, trolldomskonst, magi, som ofta förekommer tillsammans med avgudadyrkan.

En variant finns i Upp 9:21: *fármakon*, som översätts ockultism, svartkonst, trolldomskonst. I lexikon står läkemedel, gift, trolldryck. I Upp 21:8 och 22:15 förekommer *fármakos*, som är en giftblandare, ockultist eller trollkarl. Motsvarande verb *farmakeúō* översätts med att blanda gift eller bedriva trolldom.

Hur får man det här att betyda vaccin? Man kopplar samman det med vilddjurets märke, som omtalas i slutet av Upp 13. Särskilt tänker man då på covidintyget som kan användas för att ge tillstånd att komma in på restauranger, kanske i en framtid också för att kunna handla i butiker.

Uppenbarelsebokens vilddjur

I Upp 13 omtalas först ett vilddjur som stiger upp ur havet. Det brukar tolkas som en antikristlig makt, samhällsmakt, en ond regering. Sedan talas det om ett annat vilddjur som stiger upp ur jorden. Det har två horn som ett lamm men talar som en drake. Det samarbetar med det första vilddjuret, och får sin makt från det. Det här vilddjuret representerar den avfallna kyrkan som samverkar med den onda statsmakten.

Det står så här i Upp 13:16f om vilddjuret från jorden: *Och det tvingar alla – små och stora, rika och fattiga, fria och slavar – att ta emot ett märke på högra handen eller pannan, så att ingen kan köpa eller sälja utom den som har märket, vilddjurets namn eller dess namns tal.*

Nu säger en del vaccinkritiker att det här märket är just det som man sprutar in i kroppen genom vaccinet. Man säger också att man faller undan för detta vilddjur om man lyder myndigheternas order att bära ansiktsmask. Som motpol till det gäller då att anförtra sig åt Jesus och lita på hans beskydd. Det är ju också det som driver många vaccinkritiker. De vill verkligen föra människor till Jesus och visar på hans löften. Men en överbetoning av det här gör lätt att många kopplar samman frälsningen med att vägra vaccin och att bära mask. Bara den som står emot kan vara Jesu sanna lärjunge, kan det tolkas. Då blir det en farlig villfarelse.

Ett typiskt sätt att införa en villfarelse är att använda enstaka ord och uttryck för att framhäva sin lära. Men vi ska beakta Bibelns hela undervisning. I Upp 7 har vi en annan undervisning om att få ett tecken. Där talas det om ett sigill som en ängel får i uppgift att sätta på Guds tjänares pannor. Antalet av dem som fick detta sigill var 144 000. Det är ett symboliskt tal: 12 x 12 x 10 x 10 x 10. 12 är antalet av Israels stammar. 12 är också apostlarnas antal. 10 är fullhet, och tredje potens är den totala fullheten av alla som hör Gud till. Sigillet är ett intyg att den som har det tillhör Gud och alla som sedan står i den stora skaran inför tronen har det sigillet. Ett sigill får inte brytas. När Gud sätter sitt sigill på någon får ingen göra någon skada åt den människan.

Guds sigill

För en jude som kände Moseböckerna var det helt klart att tecknet hade samband med föreskriften i 5 Mos 6:8 om hur man ska inskräpa lagen hos varje israelit: *Du ska binda dem som ett tecken på din hand, och de ska vara som en påminnelse på din panna.*

I Hesekiel 9 har vi en intressant profetia. Profeten ser en man i linnekläder som utför Herrens befallning, v 9: *Gå igenom Jerusalem och sätt ett kors i pannan på dem som suckar och jämrar sig över alla vidrigheter som görs därinne.*

Och i v 6 befäller Gud de sex män som har kallats att straffa staden: *Rör ingen som har korset på sig.* Det ord som används här är den sista bokstaven i det hebreiska alfabetet: *taw*, som i gammalhebreiskan skrevs som ett kors. I andra översättningar står det vanligen tecken, men Folkbibeln har valt att skriva ut att det är ett kors. Där blir betydelsen klar: den som har korsets tecken står i Guds beskydd och ska inte skadas av straffdomen över synden.

I det kristna dopet finns den här symboliken genom att den som döpts tecknas med korsets tecken på pannan och på bröstet, ovanpå hjärtat. Guds tecken, korset, är det som bevarar.

Vilddjurets märke

Vilddjurets märke står i motsats till Guds märke. Den som tar vilddjurets märke har valt bort korset. Vilddjuren beskrivs i Uppenbarelseboken som två slags fiender till Guds rike: dels den antikristliga världsmakten, som börjar visa sig alltmer när den blir fientlig mot Guds ord och inte böjer sig under det. Allt mer börjar också våra vanliga medier, med

den gängse termen *mainstream media*, alliera sig med denna makt som avfallit från Gud. Den falska kyrkan slår sig samman med den rådande makten. Den anpassar sig till den allt mer ändrande etiska normen, vilket syns i godkännandet av den obibliska äktenskapssynen, där man öppet frångår Bibelns lära om äktenskapet mellan man och kvinna. Den falska kyrkans biskopar möter applåder från våra medier när de uttalar sig förklenande om Bibeln eller rentav går rakt emot dess lära. De som håller sig till Bibeln möter däremot ett allt öppnare förakt.

Det här stämmer väldigt bra överens med det som sägs om den yttersta tiden. Men är det då också så att det som statsmakten och medierna framför om vaccinering och restriktioner för att skydda oss mot coronans faror är av ondo? Borde vi gå emot det, för att de representerar vilddjuret?

Lydnad för överheten

Här gäller det att vara vis, som det också sägs i Bibeln. Även om man gott kan säga att de romerska myndigheterna på apostlarnas tid tydligt representerar vilddjuret så som det framställs i Uppenbarelseboken, så skriver både Paulus och Petrus klart att vi ska underordna oss överheten. Det ska vi göra för att de är satta att skydda oss, att hålla ordning i samhället.

Men en gång gick apostlarna emot överheten. Det omtalas i Apostlagärningarnas femte kapitel, där de förbjöds att undervisa om den uppståndne Messias. *Man måste lyda Gud mer än människor*, var svaret, och de fortsatte att undervisa, vilket sedan ledde till att de blev martyrer. I det här fallet var det själva kärnan i evangeliet som de försvarade. De hade fått i uppgift av sin Herre att predika evangelium för allt skapat. Ingen myndighet kunde hindra dem.

Men att en krystad tolkning av ett ord i den symboliska framställning som finns i Uppenbarelseboken skulle motsvara den händelsen är synnerligen långsökt. Inte ens fast myndigheterna är ogudaktiga ska vi vägra lyda dem när de gör sin uppgift att hålla ordning och skydda medborgarna. Vi måste tänka på att det också ingår i Jesu profetior om den yttersta tiden (Mark 13:22) att det ska komma falska profeter som försöker förvillra också de utvalda, dem som är tecknade med Guds tecken.

Frälsningens grund

Låt oss slå fast med kraft: Vår frälsning beror inte på om vi tar emot

vaccin eller inte. Den står och faller inte med yttre märken. Den hänger inte på våra ansträngningar eller vår klokhet. Den vilar i Lammets blod, som utgjutits för alla människors synder och som gäller som nyckel till himlen för alla som är tecknade med korsens tecken, som håller fast vid den enda vägen som leder till himlen: Jesus. I Uppenbarelsboken står det också att dessa som är tecknade har sina namn skrivna i Livets bok redan från världens begynnelse. Det står fast! Ingen ska rycka dem ur hans händer, som håller fast vid Jesus. Att påstå att något som vi gör är nyckeln till frälsningen är en falsk lära som vi måste stå emot med kraft. Däremot är det fruktansvärt att förkasta Jesus.

Trygghet i en ångestfylld tid

Det som Jesus lär oss är raka motsatsen till ångest och rädlöshet (Luk 21:28): *När det här börjar hända så räta på er och lyft era huvuden, för er befrielse närmar sig.* När vi ser tecknen på att hans återkomst är nära, då ska vi som tillhör honom bli förväntansfulla och glada. Då vet vi att vi snart ska bli fria från de angrepp som djävulen gör mot oss för att föra oss bort från Jesus. Vi ska snart få se Jesus, vi ska få dela en gemenskap med honom och med varandra som vi bara kan drömma om här. Vi ska slippa sorg och smärta, vi ska slippa ta avsked av våra nära och kära. Att Jesus visar oss tydliga tecken på att hans återkomst är nära ska inte skrämja oss. Vi har ju redan fått höra hur vi ska känna igen tecknen på hans återkomst. Jesus lär oss att vi ska känna igen dem på samma sätt som när vi ser på träd och buskar på våren, hur de skjuter knoppar och löv, och när vi då vet att sommaren snart är här.

När vi ser på naturkatastrofer och jordbävningar, och också på hur pesten härjar, som är just det som vi upplever som pandemin som inte tycks ta slut, då ser vi tecknen på Jesu återkomst. När människor blir förtvivlade för att den befrielse från coronapandemin som de har hoppats och väntat på inte verkar komma, då säger vi bara: så har Jesus sagt att det ska vara i den yttersta tiden. Det är en påminnelse om att vi ska söka hans hjälp som råder över allt.

Vi ska naturligtvis också göra vad vi kan för att hindra skadorna så långt det är möjligt. Vi ska göra våra insatser i samhället som trogna samhällsmedborgare och lita på att våra myndigheter gör vad de kan för att göra livet så bra som möjligt för oss. Men framför allt ska vi berätta åt dem som grips av ångest och som mister sitt livsmod, att det ingalunda är ute med oss. Vi ska berätta om hur Jesus kom hit till världen en gång

som ett litet hjälplöst barn, hur han led och dog för oss på ett kors för att befria oss från dödens vånda och låta oss få leva med honom i himlen. Och det har han gjort för alla människor, och det gäller var och en som tror. Det är det goda budskapet som han har befallt oss att berätta för alla. Det får vi inte tuga på.

Och vi får lita på att hans ord står fast. *Himmel och jord ska förgå, men mina ord ska aldrig förgå*, säger han. Därför ska vi också frimodigt inbjuda vänner och grannar att ta del av hans dyrbara ord, bjuda dem till gudstjänster där hans rena ord förkunnas, ge dem god litteratur att läsa och samtala med dem om det allra viktigaste i livet när det ges möjlighet.

Och vi ska mer än någonsin, drivna av tidens nöd, själva vara nära Jesus i bön och i hans Ord. Det är bara där vi får vara trygga.

Lars Borgströms utläggning av

Uppenbarelsboken

nu till specialpris: 175 kr!

Denna utläggning är förklarande och tar ibland även upp bibelvetenskapliga frågeställningar till behandling. Tonvikten ligger på det andliga, uppbyggliga planet minst lika mycket som på exegetik i vetenskaplig mening.

Seth Erlandsson skriver om boken: *”Det finns många tolkningar av Uppenbarelsboken som missförstår textens syner och bildspråk. Här föreligger en kommentar som klart och enkelt förklarar vad Jesus Kristus har uppenbarat för Johannes på fängelseön Patmos. Avgörande för en rätt tolkning av synerna är att man förstår bokens syfte: att vara en tröstebok för lidande kristna i denna syndens värld.”*

Är världens undergång nära?

Vad lär oss Jesu apostel Petrus i 2 Pet 3:8–13?

Av Stefan Sjöqvist

En sak får ni inte glömma, mina älskade: för Herren är en dag som tusen år och tusen år som en dag. Herren dröjer inte med att uppfylla sitt löfte, så som en del menar. Nej, han har tålamod med er, eftersom han inte vill att någon ska gå förlorad utan att alla ska få tid att omvända sig. Men Herrens dag kommer som en tjuv, och då ska himlarna försvinna under våldsamt dån och himlakroppar upplösas av hetta och jorden och dess verk inte mer finnas till. När nu allt detta går mot sin upplösning, hur heligt och gudfruktigt bör ni då inte leva medan ni ser fram emot Guds dag och påskyndar dess ankomst – den dag som får himlar att upplösas i eld och himlakroppar att smälta av hetta! Men efter hans löfte ser vi fram emot nya himlar och en ny jord där rättfärdighet bor.

Tiden här på jorden har en begränsning

Tiden rinner ut precis som i ett timglas. Man hade sådana i kyrkor förr i tiden för att påminna prästen om hur lång predikan var. På 1600-talet bestämde man att begränsa predikan så att den inte skulle bli längre än en timme. När sanden hade runnit ner genom glaset var tiden ute. Timglaset påminde också församlingen om en viktig sak: tiden här på jorden har en begränsning. Det gäller inte bara våra jordeliv utan också den här världen.

Att tiden hastar tänkte man inte på när man var barn. Då tyckte man allt gick långsamt. Tiden tills skoldagen var slut, tiden till helgen, tiden till sommarlov, till julafton osv. Men när man blir äldre tycker man oftast att tiden går alldeles för fort. Man tycker att det inte var länge sedan man hade hela livet framför sig. Nu har man redan det mesta av livet bakom sig. Man kanske känner att man inte hunnit med allt man ville göra eller att man inte kommer att hinna med allt man vill göra.

Att tiden hastar leder till olika slutsatser beroende på vem man är.

För dem som ser detta livet som det enda eller som det enda som har betydelse, så blir man helt fokuserad på att hinna med att frossa i allt som är roligt. För många innebär livets och tidens ändlighet, att det faktiskt tar slut, stor ångest. Var det här allt?

Det kan också innebära ångest för människor som tror på en fortsättning efter det jordiska livet, människor som tror att Gud finns, nämligen om man är osäker på vad livet efter detta kommer att innebära. Hur kommer Gud att se på mig efter det här livet, om jag inte brytt mig om honom? Har jag levt ett tillräckligt gott och rättfärdigt liv för att Gud ska ta mig till himlen? Eller kommer han att förkasta mig till mörkret där utanför på den yttersta dagen?

Den skapade världen har ett utgångsdatum

2 Pet 3: 8–13 handlar om att den skapade världen har ett utgångsdatum, en slutpunkt. Det är en sanning som bara för något tiotal år sedan folk mest skrattade åt. Om någon på den tiden stod med en skylt och ropade: ”Slutet är nära!”, så fnös man och kanske ringde psykakuten för att ta hand om en så labil person. Idag säger Greta Thunberg detta på FN:s klimattoppmöte i New York och världens ledare skrattar inte, utan de överträffar varandra i förslag på förbättringar för att minska utsläppen av koldioxid i atmosfären. Men när Gud sätter streck för vår skapade värld så handlar det inte om att han väntar tills alla länder uppnått 1,5%-målet för temperaturökningen. Då handlar det om att tiden är inne enligt Guds tidtabell.

Men det där att Jesus Kristus kommer tillbaka för att döma levande och döda och för att skapa nya himlar och en ny jord, det sa ju Jesus för trettio år sedan och han har fortfarande inte kommit! Det sa hedningar till de kristna församlingar som Petrus skriver till. Och i dag säger otrons människor: det där att Jesus Kristus kommer tillbaka för att döma levande och döda och för att skapa nya himlar och en ny jord, det var ju för 2000 år sedan, och han har fortfarande inte kommit.

Aposteln Petrus besvarar både sin tids och vår tids invändningar. *En sak får ni inte glömma, mina älskade: för Herren är en dag som tusen år och tusen år som en dag. Herren dröjer inte med att uppfylla sitt löfte, så som en del menar. Nej, han har tålamod med er, eftersom han inte vill att någon ska gå förlorad utan att alla ska få tid att omvända sig.* Att Gud har dröjt med den här världens undergång betyder inte att det inte blir som han har sagt. För ”en dag för Herren är som tusen år”. Orden är hämtade

från Psaltaren (Ps 90:4) och handlar om att Gud har ett annat tidsperspektiv. För oss är tiden ett flöde som går från ett till tio och vi drivs med av den. Men Gud är evig. Han står utanför tiden och ser evigheten i ett enda nu, något som vi förstås inte helt kan förstå.

”Snart” enligt Guds tidtabell

Gud har sagt ”snart”, ”om en kort tid” i tusentals år. För oss är snart idag, imorgon eller om tio år. Men Gud är av evighet. Han väntade tusentals år med att sända Frälsaren då han föddes som människa. Han utvalde först ett förbundsfolk, förkunnade budskapet genom profeterna, vittnade om honom genom leviternas offertjänst, skapade ett kungarike och en släktlinje som ledde fram till Messias födelse i Betlehem. När profeten Habackuk talar om sina förutsägelser om tiden före nya förbundet säger han: *Ännu måste synen vänta på sin tid, men den skyndar mot sin fullbordan och ljuger inte. Om den dröjer, vänta på den, ty den kommer helt visst, den skall inte utebli* (Hab 2: 3). Paulus skriver: *När tiden var inne sände Gud sin Son, född av kvinna och ställd under lagen, för att friköpa dem som stod under lagen så att vi skulle få söners rätt* (Gal 4: 4–5).

När det översätts ”när tiden var inne” står det ordagrant i grekiskan ”när tiden var fylld”, ungefär som när sanden har runnit ner från timglasets ena utrymme till det andra. Kristus kom inte av en händelse, av en tillfällighet. Han kom när alla små bitar i Guds plan lagts till rätta. Då var tiden fylld, tiden var inne, då exakt vid den tid Gud bestämt föddes Kristus i Betlehem. På samma sätt är det med den yttersta dagen. Dagen finns redan i Guds almanacka, inte i vår.

Den som ser sin egen svaghet, den som ibland tänker: ”Gud har nog tröttnat på mig för alla felsteg jag gör, alla brott mot Guds lag jag gör”, så innehåller Petrus ord den största trösten: *Herren dröjer inte med att uppfylla sitt löfte, så som en del menar. Nej, han har tålmod med er, eftersom han inte vill att någon ska gå förlorad utan att alla ska få tid att omvända sig*. De visar vem Gud är och vad han vill med oss. Gud är kärlek. Gud älskar oss. Han älskar alla människor och han vill verkligen att vi ska komma till honom, som Kristus säger: *Den som kommer till mig ska jag aldrig visa bort* (Joh 6: 37). Det är en sådan Gud vi har, en kärleksfull Fader som verkligen vill ha oss hos sig och omsluta oss med sin kärlek. Och hans vilja för alla människor är att ”alla ska få tid att omvända sig”.

Varför har timglasets inte runnit ut än?

Timglasets sand rinner fortfarande, tiden rullar fortfarande på. Det är inte ett vittnesbörd om en Gud som har glömt vad han sagt utan om en Gud som ivrigt väntar på att skörda fler människor för sitt himmelska rike. Han väntar på människors omvändelse och vill inte att någon ska gå förlorad.

Vad är omvändelse? Låt oss beskriva det enkelt. Att omvända sig är att vända på sig, att snurra runt ett halvt varv. Det är inte Gud som vänt sig från oss, det är vi som vänt oss bort från honom. Det var Adam som vände ryggen mot Gud när han valde olydnaden framför lydningen i Eden. Gud står fortfarande vänd mot människan när hon pga synden förlorade Edens lustgård. Gud älskar oss fortfarande. Han vill fortfarande ha gemenskap med oss. Han vill att vi litar på och tar emot hans kärlek, nåd och förlåtelse. *Så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att var och en som tror på honom inte ska gå förlorad utan ha evigt liv. Gud har inte sänt sin Son till världen för att döma världen, utan för att världen ska bli frälst genom honom* (Joh 3:16–17).

Gud säger genom profeten Jesaja och Paulus upprepar det: *Hela dagen har jag räckt ut mina händer mot ett trotsigt folk* (Jes 65:2; Rom 10: 21). Den dag vi slutar fly bort från Gud i olydnad och otro, den dag vi ger upp och vänder oss till honom som med uträckta armar vill ta emot oss, så gäller orden: *Det blir större glädje i himlen över en enda syndare som omvänder sig än över nittionio rättfärdiga som inte behöver någon omvändelse* (Luk 15:7). Observera att det här står ”syndare”. Omvändelsen har betydelse bara för den som inser att vi alla har felat inför Gud, att vi brutit mot hans lag och bud.

Men för den som tror att han lever ett så pass bra liv att Gud inte borde tveka att belöna honom med himlen, för dem som tror att Gud är skyldig att ta emot oss, för vi är ju alla Guds barn med eller utan tro, så är orden ”du behöver vända om” en stötesten. Vadå? Är jag en syndare? Duger jag inte? Skulle Gud förskjuta någon? Jesus är ju så snäll.

Det kommer en sista dag

På den yttersta dagen, när timglasets runnit ut, är det Jesus själv, vår och hela världens enda Frälsare, som säger till dem som står på hans vänstra sida, getterna, de som inte är hans får: *Gå bort från mig, ni förbannade, till den eviga elden som är beredd åt djävulen och hans änglar*

(Matt 25:41). Det blir en åtskillnad på den yttersta dagen. Det är en allvarlig dag. Bibeln säger: *I dag, om ni hör hans röst, förhärda inte era hjärtan som vid upproret* (Heb 3: 15). Hans röst, det är Guds Ord, det är evangeliet. Om vi i dag har hört hans röst, om Guds Ord har rört vid vårt inre så att vi förstår att det gäller oss, då ska vi inte göra vårt hjärta hårt. Guds Ord kan förändra oss, skapa tro, omvända oss, få oss att vända tillbaka till den Gud som längtar efter att få sluta oss i sina kärleksfulla armar.

Tiden hastar, inte bara för att vi inte vet om våra hjärtan slutar slå i dag, i morgon, nästa vecka eller nästa år, utan också för att den här världen har ett timglas över sig. ”Men det har ni ju sagt i tusentals år så det är väl lugnt ett tag till?” Om vi säger så faller vi i just den kategorin människor för vilka den sista dagen kommer oväntad. Guds apostel Petrus fortsätter: *Herrens dag kommer som en tjuv, och då ska himlarna försvinna under våldsamt dån och himlakroppar upplösas av hetta och jorden och dess verk inte mer finnas till.* Hur kommer en tjuv? När vi sitter på vakt? När vi satt upp inbrottslarm med rörelsesensor? Nej, han kommer helt oväntad. Han kommer när vi minst anar det. Jesus förklarar: *Men det förstår ni att om husägaren visste när på natten tjuven kom, då hade han hållit sig vaken och inte låtit någon bryta sig in i hans hus. Var därför beredda också ni, för i en stund när ni inte väntar det kommer Människosonen* (Matt 24:43–44). Så är det med den yttersta dagen och så är det ibland med våra egna liv.

Men om nu den här världen kommer att ersättas av nya himlar och en ny jord, leder det inte till att alla som tror det struntar i allt som har med den här världen att göra och bara går omkring och väntar? Tvärtom. Aposteln förklarar: *När nu allt detta går mot sin upplösning, hur heligt och gudfruktigt bör ni då inte leva medan ni ser fram emot Guds dag och påskyndar dess ankomst – den dag som får himlar att upplösas i eld och himlakroppar att smälta av hetta!*

När vi betänker att Guds stora dag närmar sig, att sanden i timglasets rinner ut, så bör det få oss att tänka på hur vi lever. En dag ska vi stå inför Guds stora tron. En dag har tiden i denna begränsade värld tagit slut. Därför bör vi inte kasta bort våra år här på helt meningslösa saker utan leva heligt och gudfruktigt, det vill säga i tro och omvändelse tjäna Gud och våra medmänniskor. Vi har fått tiden här för att leva i kärlek och lydnad för Guds vilja.

Tanken på domens dag skakar om oss, eftersom vi så ofta kröker in oss i oss själva och tappar Gud ur sikte. Men det finns en tröst i tanken på domens dag, en tröst som Lasse Lucidor så fint pekar på i sin psalm från 1685:

*Domen fruktat jag väl stort,
efter jag har illa gjort.
Men den trösten jag ej glömmet,
att min Broder Jesus dömer.*

Seth Erlandsson:

Om Gud och JESUS

Gardells tankar i Bibelns och forskningens ljus.

Passa på att skaffa en viktig bok som håller på att ta slut! Nu till nedsatt pris: 85 kr.

Den moderna bibelkritiken granskas kritiskt och vad Bibeln faktiskt säger om Jesus förklaras på ett utmärkt sätt.

Denna bok återger vederhäftigt och vetenskapligt, men ändå på ett enkelt och klart sätt, den syn som Jonas Gardell har i olika frågor.

Romarbrevet 1:18–32

Av Lars Borgström¹

Efter Romarbrevets inledning, då Paulus presenterat sig som apostel, påbörjar han nu, i och med vår episteltext, en lång anklagelseakt där hela mänskligheten till sist förklaras stå som skyldig inför Gud (Rom. 3:20, 23). Hela partiet Rom. 1:18–3:20 avslöjar den ena synden efter den andra. Hela mänskligheten döms, men Paulus delar in människorna i två (eller tre) kategorier som i tur och ordning ställs inför skranket och förklaras skyldiga. De två kategorierna är hedningar (Rom. 1:18–2:16) och judar (Rom. 2:17–3:9). Hedningarnas grupp kan i sin tur delas in i sådana som öppet lever i yttre synder (Rom. 1:18–32) och sådana som lever ett yttre anständigt liv (Rom. 2:1–16).

Människans avfall innebär mörker och dårskap

Paulus börjar från v 18 med att fördöma de grova, yttre synderna. Dessa beror på avfall från Gud, Skaparen. Avfallet består i ”ogudaktighet och orättfärdighet”. Ogudaktighet syftar på synd av direkt religiös, andlig karaktär medan orättfärdighet mer är kopplat till moralisk synd. De två hänger dock nära samman, eftersom andligt avfall leder till moraliskt avfall. Detta samband visar sig tydligt i v 23–32, där homosexualiteten framställs som en följd av ogudaktigheten.

I stället för att dyrka den ende Guden har de ogudaktiga vänt sig till avgudar. Det finns inget försvar för dem. Det finns nämligen en allmän eller naturlig gudskunskap som skapelsen vittnar om (v 20). Alla känner därför egentligen till Gud (v 21). Guds makt och härlighet uppenbaras i Hans storslagna verk. Inom parentes kan därför sägas att ateismen inte bara är ogudaktig utan också ointelligent, den strider mot de mest uppenbara fakta. ”Dåren säger i sitt hjärta: ’Det finns ingen Gud’” (Ps. 14:1).

Det är viktigt att notera att Paulus inte fördömer de människor som har ett litet mått av kunskap. Det är inte okunskap utan ogudaktighet

¹ Utdrag ur den kommande boken *Ett flödande ljus – predikningar vers för vers genom Romarbrevet* (2022).

och orättfärdighet som leder till fördömelse. Det är undertryckandet av sanningen (v 18) som framkallar Guds vrede, att människorna går emot den sanning som de faktiskt, i högre eller lägre grad, blivit delaktiga av.

Straffet för avfallet från Gud är ytterligare avfall, att ”mörkret sänkte sig över deras oförståndiga hjärtan” (v 21). Vi kan här tala om en kuslig ”syndens rutschkana” där den ena synden leder vidare till nästa, där man går från ett mörker till ett ännu tätare mörker. I denna förhärdelse tror sig människan vara vis samtidigt som hon går emot de mest uppenbara sanningar: ”De påstod att de var visa, men de blev dårar” (v 22). Hur sant är inte detta t.ex. angående dagens queer-teoretiker, HBTQ-lobbyister och genuspedagoger (som hävdar att våra kön endast är sociala konstruktioner) som med sina förvridna teorier får forskningsanslag och inflytande över hela utbildningssystemet.

Avfallet från Gud har lett dessa människor in i avgudadyrkan. De började förhållbara bilder av dödliga människor, fåglar och andra djur (v 23). Poängen här är att den odödlige Guden, Skaparen, har detroniserats som Gud och blivit ersatt av någonting annat. Substituten kan växla från tid till tid, från plats till plats. Människor kan upphöjas till Gud såsom de romerska kejsarna eller, i vår tid, den förre nordkoreanske diktatorn, ”den evige presidenten” Kim II Sung. Djur tillbeds i vissa naturreligioner. Även vi moderna västerlänningar kan ersätta den odödlige Guden med olika slags idoler (avgudar): beundrade människor, organisationer eller ideologier, falska gudsbilder mm.

Straffet för synd är att utlämnas till att begå ännu mer synd

I v 24 läser vi: ”Därför utlämnade Gud dem åt deras hjärtans begär så att de orenade och förnedrade sina kroppar med varandra.” Återigen ser vi exempel på ”syndens rutschkana”. Straffet för ogudaktigheten är att Gud ”utlämnar” dem åt sig själva och alla sina syndiga begär, så att de går allt längre i orättfärdighet. Samma sak framkommer även i Ps. 81:12–13: ”Men mitt folk hörde inte min röst, Israel lydde mig inte. Då lät jag dem gå i sina hjärtans hårdhet, de fick vandra efter sina egna planer.”

Människohjärtat är verkligen ett ormbo, fullt av ”onda tankar, mord, äktenskapsbrott, sexuell omoral, stöld, falskt vittnesbörd och hädelser” (Matt. 15:19). När Gud ska straffa människan räcker det därför med att Han utlämnar henne åt allt det som redan finns inom henne själv. Han behöver liksom inte tillföra någonting ytterligare utifrån för att människan ska falla ännu djupare. Det räcker med att Han tar sin

uppehållande nåd, som skyddat henne från att falla i djupa, yttre synder, ifrån henne.

Det är en kultur i dödsryckningar Paulus beskriver. På ett skrämmande sätt känner vi igen vårt eget land, ja hela den västerländska civilisationen, i dessa verser. Homosexkulturen har blivit helt accepterad och ve den människa som på något sätt opponerar sig eller ventilerar minsta tveksamhet i förhållande till de sodomitiska yttringarna i skola, lagstiftning, arbets- eller kulturliv. Vår lutherska bekännelse ser homosexkulturen, vilken på 1500-talet var mycket avlägsen, som ett sista tidens tecken på Jesu snara återkomst: ”Vi veta, vilken synd Gud anklagar människorna för före syndafloren och före de fem städernas uppbrännande. [...] Och häri hava vi en förebild till de tider, som skola föregå världens ände” (*Augsburgska bekännelsens apologi*, SKB, s 262).

I denna dekadens skulle naturligtvis kyrkosamfunden vara ett motvärn, ett salt som förhindrar samhällets förruttelse. Jesus sade ju till sina lärjungar att de skulle vara jordens salt. Tyvärr har de stora kyrkosamfunden anpassat sig till världens omoraliska liv. De är nu endast salt som förlorat sin sälta och ”duger inte till annat än att kastas ut och trampas ner av människor” (Matt. 5:13). Muslimer och andra hedningar som respekterar den naturliga lagen, som är uppenbar för alla förnuftiga människor, ser med förakt på den avfallna kyrkan. Den avfallna kristenheten hör dock inte till den *egentliga*, sanna kyrkan, som är alla på Kristus troende människor. De sanna kristna håller alltid Guds ord för sant och vill inte ”anpassa [sig] efter den här världen” (Rom. 12:2).

Även i v 28 talar Paulus om homosexualiteten i starkt negativa ordalag, som ett uttryck för ”ett ovärdigt sinnelag”. Homosexualiteten är en svår synd, och Paulus ställer den i förgrunden då det gäller ogudaktighetens synliga yttringar. Men den är långt ifrån den enda yttringen. Listan görs mycket längre: ondska, girighet, elakhet, avund, mordlust, stridslust, svek, illvilja, skvaller, förtal, hat mot Gud, våld, skrävel, skryt, onda tankar, olydnad mot föräldrar, oförstånd, trolöshet, kärlekslöshet och hjärtlöshet (v 29–30). Det är mycket vi här känner igen från vår egen samtid. Eftersom vi även känner igen dessa yttringar av orättfärdighet från de tecken som Jesus talar om i Matt. 24, tecken som ska föregå Människosonens återkomst, förstår vi att vi nog lever i den allra sista tiden.

Moderna teologer och präster försöker förklara bort Paulus fördömande av homosexualitet. Om de inte är så fräcka att de helt enkelt

säger att vi inte behöver bry oss om vad Paulus säger – han var ju en kvinnoförtryckande moralist – så säger man att det endast är promiskuösa homosexuella förhållanden och pedofili som Paulus fördömer. Men är det verkligen sant att Nya testamentet endast känner till lössläppt homosexualitet? Verkligen inte. Såväl föreställningen om den stabila homosexuella relationen mellan vuxna (Plutarchos skriver om den) som föreställningen om den medfödda homosexuella läggningen, vilken tar sig uttryck i en djup stadigvarande relation (Aristoteles och Lukianos skriver om den), var mycket väl kända under antiken. Därför är det felaktigt att göra en skillnad mellan forntida och modern homosexualitet. Den moderna formen av s.k. etiskt kvalificerad homosexualitet var välkänd i forntiden.

Att den s.k. genuina homosexualiteten kan dokumenteras i så väl spridda skrifter som Aristoteles och Lukianos visar utan tvivel att den var välkänd i den hellenistiska kulturen. Men kan man därmed även ta för givet att Nya testamentets författare, och då i synnerhet Paulus, kände till detta? Utan tvekan kan man det. Prof. i Nya testamentets exegetik Chrys Caragounis skriver:

”Paulus levde inte på en ö. Han hade vuxit upp i Tarsos, en viktig hellenistisk stad, och hans ständiga, dagliga kontakter med sina samtida hade gjort honom medveten om alla dessa former av homosexualitet. Att hävda att Paulus ensam var okunnig om vad som hände runt om i världen är icke övertygande, knappast ens seriöst, och vilar på en grundläggande okunnighet om de antika samhällenas förhållanden, liv och kulturella klimat” (*Homoerotik. I forntid och nutid - och den kristna församlingen*, s 49).

Till detta kan man tillfoga, som bevis ”övernog”, att Paulus var studerad, en skriftlärd, väl bevandrad i samtidens intellektuella värld.

I v 32 skriver Paulus: ”De känner mycket väl till Guds rättvisa dom, att de som handlar så förtjänar döden. Ändå gör de sådant, och de samtycker dessutom till att andra gör det.” Här visar Paulus att alla människor innerst inne vet att det kommer att utkrävas straff för alla deras synder och överträdelse. De vet om att de är värda döden. Alla människor är skapade med ett samvete, d.v.s. de *vet till-sam-mans* med Gud vad som är rätt och fel, gott och ont. Lagen är skriven också i hedningarnas hjärtan (Rom. 2:15). Detta förklarar varför homosexaktivisterna så ivrigt försöker få kyrkosamfunden att acceptera deras livsstil. De nöjer sig inte

med samhällets acceptans. Så länge det finns någon röst, i synnerhet från organisationer som säger sig företräda Gud, som fördömer deras syndiga livsstil lyckas de inte helt och fullt med att undertrycka sanningen. De blir påmind om den sanning som de försöker förkväva inom sig och kan därför aldrig finna frid så länge det finns några sanningssägare kvar. Därav deras ihärdiga kamp att trumfa igenom sina krav och ”rättigheter” också i kyrkorna. När de lyckats har de därmed också skapat sig en självtillverkad frid, så länge den nu håller. Liksom allt mänskligt verk förgås den senast när detta förgängliga liv är slut. Världens frid varar aldrig bortom död och grav.

Vi lever i en tid då många människor inte är nöjda med att leva ut sin ”alternativa” livsstil i det privata. De vill också propagera för den och organiserar sig i aktivistgrupper, går i Pride-tåg mm. Det är uppenbart att de inte endast försöker vinna acceptans för egen del, utan de vill också sprida homosexkulturen till allt vidare grupper. De fortsätter inte bara själva att leva på ett destruktivt sätt, utan, som Paulus skriver, ”de samtycker dessutom till att andra gör det” (v 32).

Men vi måste här på allvar rikta anklagelselistan också mot oss själva. Hur är det med ondska, girighet, elakhet, avund, mordlust, stridslust, svek, illvilja, skvaller, förtal, hat mot Gud, våld, skrävel, skryt, onda tankar, olydnad mot föräldrar, oförstånd, trolöshet, kärlekslöshet och hjärtlöshet (v 29–30)? Finns sådant också i ditt hjärta? Paulus hävdar till sist, efter att ha gått igenom de olika människogrupperna: ”Här finns ingen skillnad. Alla har syndat och saknar härligheten från Gud” (Rom. 3:22–23).

Vårt enda hopp är Jesus Kristus

Utifrån Paulus summering, att hela mänskligheten står i skuld inför Gud, ser vi att ingen enda kan bli frälst och salig på lagens väg. Men när lagen har fått göra sitt, och dömt oss alla som syndare, uppenbarar Paulus Guds evangelium för oss:

”Men nu har det uppenbarats en rättfärdighet från Gud utan lag, en som lagen och profeterna vittnar om, en rättfärdighet från Gud genom tro på Jesus Kristus för alla som tror. Här finns ingen skillnad. Alla har syndat och saknar härligheten från Gud, och de förklarar rättfärdiga som en gåva, av hans nåd, därför att de är friköpta av Kristus Jesus” (Rom. 3:21–24).

Fienden döden – från död till liv genom Messias

En studie i Johannes 11¹

Av Anders Nissen

Man har ibland frågat sig varför Johannes nämner saker som de andra evangelisterna inte talar om. Det gäller både detaljer, som att det var Petrus som högg av örat på översteprästens tjänare och det gäller som i Johannes 11 en hel berättelse, när Jesus uppväcker en man som varit död i flera dygn.

Något som är gemensamt för flera av dessa saker som Johannes nämner, när han skriver sist av alla evangelister, är att det rör sig om känsliga saker. Vem var det som högg av örat? Dessutom av översteprästens tjänare? Det var onödigt att predika om detta, eftersom det riskerade att ställa till problem för Petrus. Myndigheterna skulle nog tacksamt ta emot skäl att straffa Jesu lärjungar. Det räckte med att ”en av dem” hade gjort detta.

På liknande sätt med Lasarus. Vi läser i Johannes 12 att många kom till tro på grund av Lasarus. Översteprästerna märkte detta och beslöt att inte bara döda Jesus, utan också döda Lasarus (12:10).

Efter Jesu uppståndelse hade översteprästerna annat att bekymra sig över. Men det var ju onödigt att påminna dem om Lasarus. Att Lasarus inte nämns hos de andra evangelisterna, trots att det också där står om när Jesus uppväcker döda, det kan förklaras av att man ville skydda Lasarus.

Och det blir en påminnelse för oss, när vi möter dessa detaljer och händelser hos Johannes, att det rör sig om människor av kött och blod, som levde i en farlig värld. Att de hade mött, sett och ibland rört vid Jesus gjorde inte att de inte kunde råka illa ut och till och med dödas.

¹ Artikeln är en lätt bearbetning av en predikan över Joh 11:28–44.

Jesu Ord till Marta ger därför ljus både över deras liv och det liv vi lever: *Den som tror på mig ska leva om han än dör, och den som lever och tror på mig ska aldrig någonsin dö* (v 25–26). Även om vi mitt i detta liv ser döden verksam, i oss själva och i våra medmänniskor, så finns Kristus mitt i allt.

Marta hade svarat med att bekänna sin tro på Jesus: *Du är Messias, Guds Son, han som skulle komma till världen* (v 27).

När hon hade sagt detta, gick hon och kallade på sin syster Maria och viskade: "Mästaren är här och kallar på dig" (v 28). De hade nu sörjt i flera dagar. Först hade Lasarus blivit sjuk och de hade kallat på Jesus. Sedan hade de väntat och väntat, men Jesus hade inte kommit medan Lasarus hade blivit allt sämre. Och så hade han dött. Då hade de fått sällskap av andra som var med dem och delade deras sorg. De hade kommit ut från Jerusalem, som låg alldeles i närheten, och var nu kvar hos dem. Så kunde de bära varandras bördor.

Först därefter hade Jesus kommit. Maria hade stannat kvar, medan Marta hade gått och mött Jesus, utanför byn. Och hon säger det alla har tänkt: *Herre, om du hade varit här skulle min bror inte ha dött* (v 21). Sedan hade de samtalat och nu kallade Marta på sin syster och viskade att Mästaren kallade på henne.

När Maria hörde det reste hon sig genast och gick ut till Jesus och hennes vänner från Jerusalem följde med henne. Hon gick ut till den plats där Marta hade mött Jesus, utanför byn, och när hon kom fram föll hon ner för Jesu fötter och också hon säger: *Herre, om du hade varit här skulle min bror inte ha dött* (v 32). Och det hade hon förstås rätt i.

Jesus såg hur Maria grät och hur hennes vänner grät och han själv blev *djupt rörd och skakad i sin ande* (v 33). Folkbibeln 98 säger att Jesus blev häftigt upprörd. Det är starka känslor och det grekiska verbet *embrimáomai* verkar snarare handla om att bli vred än om att vara ledsen. Det används också om att strängt förmana. Jesus ser här med sina mänskliga ögon vad döden gör med oss människor. Hur den rycker bort människor vi älskar, som vi kanske ibland är beroende av, och lämnar oss med sorg och saknad. Han såg de sörjande systrarna, han såg deras medsörjande och han själv var ju deras vän och han var även vän till den döde. Han greps av vrede inför döden: det är inte rätt, det är inte som det ska vara. Döden är en fiende.

Jag hörde nyligen ett ungt par på Youtube samtala lite om döden. De frågade sig varför människor är rädda för döden. Mannen sa att vi

nog har för stora hjärnor, alltså att vi tänker för mycket. Och kvinnan menade att döden egentligen är det mest naturliga i livet – lika naturligt som att födas. Och det kan man ju tycka. Vi föds och sedan går vi mot döden. Så är det för alla människor. Men att det är så för alla betyder inte att det är naturligt. Det var inte så från början. Och det är väl det som människor på något plan är medvetna om. Döden är onaturlig. Även om vi som troende inte behöver vara rädda för döden, så är det inget underligt om man inte vill dö.

Jesus blev djupt rörd och skakad i sin ande, när han nu såg hur döden påverkade hans vänner och dem som var med dem. Och så frågar han: *"Var har ni lagt honom?" De svarade: "Herre, kom och se."* Jesus grät (v 34–35).

Då sa judarna: "Se hur han älskade honom!" Men några av dem sa: "Kunde inte han som öppnade ögonen på den blinde ha gjort så att Lasarus inte dog?" Jesus blev åter djupt rörd i sitt inre och gick fram till graven. Det var en klippgrav, med en sten för öppningen (v 36–38). (På liknande sätt beskrivs Jesu egen grav). Ingen av dem som står där vet vad Jesus tänker göra. Precis som ingen verkar ha vetat vad Jesus skulle göra sedan han själv hade dött och blivit begravd, trots att han den gången hade berättat det i förväg många gånger. Men det är något som verkar sitta djupt i oss, att döden är något definitivt och att ingen kan rå på den. Det är vad erfarenheten säger oss.

Jesus säger nu: *Ta bort stenen!* (v 39). Lasarus hade legat några dagar i en grav utanför Jerusalem, i det varma klimatet. Det dröjer inte länge förrän kroppen börjar ge ifrån sig en stark stank, som man vill hålla innanför graven. Det är ett av skälen till att stenen är där. *Den dödes syster Marta sa till honom: "Herre, han luktar redan. Det är fjärde dagen"* (v 39).

Ja, Lasarus är verkligen död. Marta sörjer och i sin sorg tänker hon inte på ett riktigt andligt sätt, så Jesus får påminna henne: *"Har jag inte sagt dig att om du tror ska du få se Guds härlighet?" Då tog de bort stenen* (v 40f).

Så lyfter Jesus sina ögon mot himlen och ber högt: *Far, jag prisar dig för att du hör mig. Jag vet att du alltid hör mig, men jag säger det för folket som står här, för att de ska tro att du har sänt mig* (v 41–42).

Han som är livets källa är han som är sänd av Fadern. Som Jesus tidigare hade sagt: *Jag säger er sanningen: Sonen kan inte göra något av sig själv, utan bara det han ser Fadern göra. Vad Fadern gör, det gör också Sonen. Fadern älskar Sonen och visar honom allt han gör, och större gärningar*

än dessa ska han visa honom så att ni blir förundrade. För liksom Fadern uppväcker de döda och ger dem liv, så ger också Sonen liv åt vilka han vill. Och Fadern dömer ingen, utan han har överlämnat hela domen till Sonen för att alla ska ära Sonen så som de ärar Fadern. Den som inte ärar Sonen ärar inte heller Fadern som har sänt honom. Jag säger er sanningen: Den som hör mitt ord och tror på honom som har sänt mig, han har evigt liv. Han drabbas inte av domen utan har gått över från döden till livet (Joh 5:19–24).

Nu ropar Jesus med hög röst: ”Lasarus, kom ut!” Då kom den döde ut, med fötter och händer inlindade i bindlar och med ansiktet täckt av en duk. Jesus sa till dem: ”Gör honom fri och låt honom gå” (v 43–44). Nu ska han leva hos dem igen. Varje gång någon såg honom så skulle man påminnas om hur Jesus med bara några ord hade gett honom liv igen. Man kan förstå att Lasarus blev ett levande vittnesbörd om vem Jesus var.

Det är också därför Maria lite senare smörjer Jesus med olja, när han är på väg in mot Jerusalem för att fångas och dömas. Hon smörjer honom med äkta nardusolja, som är värd närmare en årslön. *Hon har sparat den till min begravningsdag*, säger Jesus (Joh 12:7). Maria är tacksam över att Jesus har gett henne hennes bror tillbaka.

Men det är också efter detta som det definitiva beslutet tas om att Jesus måste dö. *Det är bättre för er att en man dör för folket än att hela folket går under*, säger översteprästen (v 50) och utan att förstå att det han säger är precis som det är. Jesus har kommit till den här världen, inte bara för att ge liv till döda kroppar utan för att ge sitt eget liv för andligt döda människor. Han går till roten. Det är inte bara så att vi lever en tid och sedan dör vi, utan vi bär ständigt döden i våra kroppar, eftersom vi bär synden inom oss.

Vi föds utan andligt liv, bortvända från Gud. Den som lärt känna Jesus har därför gått från död till liv. *Också er har Gud gjort levande, ni som var döda genom era överträdelser och synder. Tidigare levde ni i dem på den här världens sätt och följde härskaren över luftens välde, den ande som nu är verksam i olydnadens barn. Bland dem var vi alla en gång, när vi följde våra köttsliga begär och gjorde vad köttet och tankarna ville. Av naturen var vi vredens barn, precis som de andra* (Ef 2:1–3).

Detsamma betonar Paulus för de kristna i Kolosse: *Ni var döda genom era överträdelser och er oomskurna natur, men också er har han gjort levande med Kristus. Han har förlåtit oss alla överträdelser och utplånat skuldebrevet som vittnade mot oss med sina krav. Det tog han bort genom*

att spika fast det på korset (Kol 2:13–14). På korset tar han vår död och genom tron får vi hans liv i oss. På korset tog han våra överträdelser och vårt skuldebrev blev utstruket och genom evangeliets ord förmedlas liv, förlåtelse och frid. Eller som Jesus själv säger: *Det kommer en tid, och den är redan här, när de döda ska höra Guds Sons röst, och de som hör den ska få liv. För liksom Fadern har liv i sig själv, har han också låtit Sonen ha liv i sig själv* (Joh 5:25–26).

Därför säger han också i det kapitel som är grunden för detta studium: *Jag är uppståndelsen och livet. Den som tror på mig ska leva om han än dör, och den som lever och tror på mig ska aldrig någonsin dö* (v 25–26). Han som själv är livet gör också oss levande. Oavsett om en troende lever eller dör, så har vi liv i honom. Därför är det också så att: *Lever vi, så lever vi för Herren. Dör vi, så dör vi för Herren. Vare sig vi lever eller dör tillhör vi alltså Herren. Kristus har dött och fått liv igen för att vara Herre över både levande och döda* (Rom 14:8–9). Det är en tröst att tänka på, att vart vi än går – om än genom dödsskuggans dal och in i döden själv – så är Kristus hos oss. Det är som David bekände: *Stiger jag upp till himlen är du där, bäddar jag åt mig i dödsriket är du där. ... Säger jag: ”Låt mörker täcka mig och ljuset bli natt omkring mig”, så är inte mörkret mörkt för dig. Natten lyser som dagen, mörkret är som ljuset* (Ps 139:8, 11–12).

När något av våra syskon i tron dör sörjer vi därför inte på samma sätt som den som saknar detta hopp. Vi sörjer, men sorgen får en annan karaktär. För även om man saknar den som har gått hem, så vet vi just det att den vi saknar är hemma hos Kristus och lider ingen nöd. Han väntar på kroppens uppståndelse i Kristi närhet, utan synden. Därför kan Paulus dras åt båda hållen. Han längtar efter att bryta upp och få vara hos Kristus. *Jag dras åt båda håll. Jag har en längtan att bryta upp och vara hos Kristus, det vore mycket bättre. Men för er skull är det mer nödvändigt att jag får leva kvar här i kroppen* (Fil 1:23–24).

Och på liknande sätt säger han om de troende som redan hade gått till Herren: *Eftersom vi tror att Jesus har dött och uppstått, så ska Gud på samma sätt genom Jesus föra fram de insomnade tillsammans med honom* (1 Tess 4:14).

Vi bekänner varje söndag att vi tror att Jesus Kristus, Guds enfödde Son, har blivit korsfäst, död och begravnen, uppstånden på den tredje dagen. Men sedan bekänner vi på liknande sätt om kyrkan, att vi har fått syndernas förlåtelse och vi tror på kroppens uppståndelse och ett evigt liv. Kristus har dött och uppstått och han har givit evigt liv åt sin kyrka,

så att vi redan nu är levande. Och eftersom vi tillhör honom kommer vi också att uppstå, liksom han har uppstått. Och så ska vi vara hos honom för evigt.

Tron innebär en uppväckelse, en uppståndelse från andlig död till andligt liv, för genom tron förenas vi med Kristus och hans uppståndelse, och så får vi liv. *Gud som är rik på barmhärtighet har älskat oss med så stor kärlek, även när vi ännu var döda genom våra överträdelser, att han har gjort oss levande med Kristus. Av nåd är ni frälsta! Han har uppväckt oss med honom och satt oss med honom i den himmelska världen, i Kristus Jesus, för att i kommande tider visa sin överväldigande rika nåd genom godhet mot oss i Kristus Jesus (Ef 2:4–7).*

Med detta nya liv har vi också hoppet om den kommande härligheten. Det var ett under när vi fördes till tro och det är ett under när vi en gång uppstår från våra gravar – eller, om vi lever när Kristus kommer, när våra kroppar förvandlas och blir lika hans.

När vi nu kan märka hur synden är närvarande överallt och hur döden gör sig påmind, så får det bli en hjälp att påminna oss om vad Skriften säger, att Kristus har övervunnit synd och död. Att vi har ett hopp att en dag leva inför Guds ansikte utan synd, i kroppar som är utan brist och aldrig åldras eller dör – och vi påminns också om vilket under som redan har skett. Vår kommande uppståndelse beror på att Kristus redan har uppstått. Har han som är vårt huvud uppstått, så ska också vi som är hans kropp uppstå. På grund av hans död har vi förlåtelse, på grund av hans uppståndelse får vi liv och genom evangelium får vi del av allt detta.

När vi nu har studerat hur Lasarus uppväcktes till liv, så påminns vi om att Jesus är Herre över liv och död. Därför kan vi säga med Paulus: *Lever vi, så lever vi för Herren. Dör vi, så dör vi för Herren. Vare sig vi lever eller dör tillhör vi alltså Herren (Rom 14:8).*

Hieronymus – bibelöversättaren i Betlehem

Av Tor Jakob Welde

Eusebius Hieronymus föddes ca 347 e Kr i en adelsfamilj i Stridon som antagligen låg nära Ljubljana i våra dagars Slovenien. Tolv år gammal kom han till Rom för att studera grammatik, retorik och filosofi, och där blev han döpt ca år 366. Han påverkades av den asketiska livsstilen och valde att tillbringa flera år bland munkar i öknen nära Aleppo i Syrien. Där fann han frid och ro att läsa, skriva och studera. Under den här tiden fick han sin första undervisning i hebreiska av en kristen jude.

Senare blev han prästvigd i Antiokia i Syrien och tillbringade en del tid i Konstantinopel, där han blev bekant med de berömda kyrkoledarna Gregor av Nazianz och Gregor av Nyssa. Han studerade grekiska och grekisk litteratur. Han översatte från grekiska till latin bl a den viktiga boken i kyrkohistoria som Eusebius av Caesarea (260–339) skrivit och uppdaterade den fram till år 378. Han började också skriva bibelkommentarer och andra teologiska skrifter som efter hand fick stor spridning och stort inflytande runt om i de kristna länderna.

Då han vände tillbaka till Rom år 382 hade han rykte om sig att vara en språkkunnig och lärd forskare. Han blev nu betrodd med viktiga uppgifter: att leda uppbyggandet av det påvliga biblioteket och att revidera olika latinska bibelversioner för att ställa samman en standardutgåva, i första hand av de fyra evangelierna. Dessutom fungerade han som andlig ledare och lärare i en krets av välsituerade och välutbildade kvinnor, bl a änkan Paula från en känd romersk adelsfamilj. Dessa kvinnor delade hans intresse för de asketiska idealen. (Flera blev senare helgonförklarade i likhet med Hieronymus själv). Han höll föreläsningar för dem, gav undervisning i den hebreiska texten till Psaltaren och besvarade frågor som de hade om Bibeln.

År 385 reste han till det heliga landet. Den välsituerade Paula och hennes dotter var bland flera som reste med honom. De grundade och finansierade bl a två kloster i Betlehem, ett för män och ett för kvinnor,

där de bosatte sig. Paula införskaffade också åt Hieronymus de bibelmanuskript som han önskade sig. För nu ville han arbeta för fullt med sitt livsverk: att översätta Gamla testamentet direkt från hebreiska till latin. Detta var ett pionjärbete, eftersom de existerande latinska översättningarna hade gjorts med utgångspunkt i Septuaginta (LXX), den berömda grekiska översättningen av Gamla testamentet, enligt traditionen utförd av 70 judar i Alexandria i Egypten ca 200 år före Kristi födelse. Apostlarna och evangelisterna hade använt och citerat från LXX, så de flesta kristna på Hieronymus tid betraktade denna översättningen med högsta respekt som gudomligt inspirerad och ofelbar.

Kyrkofadern Augustinus blev mycket skeptisk när han fick höra om nyöversättningen direkt från hebreiskan som Hieronymus höll på med, han som ju inte själv var jude och därför saknade den kunskap som de 70 i Alexandria hade haft. Det kunde aldrig bli lyckat och stor förvirring inom kristenheten skulle utan tvivel bli resultatet när det kom en ny version av GT som skilde sig ganska mycket från det kända och kära latinska bibelspråk som grundade sig på Septuaginta.

Augustinus försökte under flera år få den ca sju år äldre översättaren att skrinlägga hela projektet. Hieronymus avvisade detta tvärt. Även om också han hade respekt för Septuaginta, menade han att det fanns en del fel och brister i den. Men han gruvade sig nog lite för de reaktioner som skulle komma: ”Innan folk hunnit svälja sitt spott kommer de att basunera ut att jag är en förfalskare och en gudsbespottare som har vågat tillfoga, ändra och rätta de gamla skrifterna.”

Hieronymus arbetade respektfullt, grundligt och länge med de heliga texterna. I många år disponerade han två arbetsrum i en håla alldeles intill Födelsekyrkan. I de bibliska böckerna fann han Frälsaren överallt: ”Okunnighet om Skriften är okunnighet om Kristus” är bland de mest kända citaten från honom. Undervisningen i Jesajaboken ”är uttalad inte bara av en profet utan av en evangelist”, skriver han, för här är ”alla Kristi och kyrkans hemligheter presenterade så klart att du inte skulle tro att de var profetior om framtiden, utan att de handlade om händelser i forntiden.”

Översättningens svåra konst

Hieronymus hade många synpunkter på den svåra konsten att översätta. Även om han var en stark anhängare av och en föregångsman för en ganska fri ”mening-för-mening”-översättning (dynamisk ekvivalens)

i stället för ”ord-för-ord”-översättning, som var den vanligaste på den tiden, gjorde han ett undantag för de heliga skrifterna, Bibelns böcker. Här menade han det var nödvändigt att översätta mer ordagrant för att få tag i den ”hemlighet” som låg gömd i själva ordföljden. Varje ord och detalj var inspirerad av Gud.

År 405 var han äntligen klar med sin nya utgåva av hela Bibeln. I tillägg till de 39 gammaltestamentliga böckerna hade han tagit med en handfull andra (Syrak, Judith m fl) som fanns med i Septuaginta, fast de inte var en del av den hebreiska bibeln. Hieronymus skrev att dessa uppbyggliga skrifter (som vi kallar ”apokryferna” = de dolda, bortglömda) inte var likvärdiga med de kanoniska. Men hans samtida och kyrkan därefter brydde sig mindre om att göra en sådan åtskillnad. Baruks bok och Jeremias brev, som Hieronymus inte tog med, blev också inkluderade av kyrkan i en nyare utgåva några hundra år senare.

Hieronymus var mycket produktiv både som författare och översättare i mer än tjuugo år efter att han blivit färdig med sin bibelöversättning. Bland mycket annat skrev han en viktig bok mot pelagianismen, en riktning uppkallad efter teologen Pelagius (ca 354–427) som förnekade arvsynen och hävdade att människan hade en fri vilja i andliga ting. Efter 34 år i Betlehem dog Hieronymus den 30 september år 420, vida känd som en av sin tids mest lärda bibelforskare och lärare. (Den 30:e september markeras för övrigt i vår tid världen över som ”Översättarnas dag”).

Kyrkobibeln

Som förväntat mötte den nya bibelöversättningen till att börja med en del motstånd. Men från 500- och 600-talet blev den allmänt mottagen och kom efter hand att kallas *Versio Vulgata* (”den allmänna översättningen”). Den blev kyrkobibeln i västkyrkan i mer än tusen år och fick således ett enormt inflytande på teologi, kultur, språk, litteratur och samhälle. Inte alla kyrkor och församlingar hade sitt eget exemplar, men på väldigt många platser var en Vulgata kedjad fast vid läsepulpeten nära altaret (som skydd mot tjuveri). De flesta av kyrkans teologer och präster under medeltiden saknade kunskaper i grekiska och hebreiska, så när de skulle hänvisa till Skriften hade de bara ”den allmänna” på latin. Men detta var inte något problem, för man räknade Vulgata som minst lika helig som grundtexten på originalspråken.

Den första tryckta Bibeln, Gutenberg-bibeln från 1455, var själv-

klart en Vulgata. Hieronymus Bibel var också den som Martin Luther använde sig av, innan han år 1521 började med sin egen tyska översättning av NT från grekiska (och senare GT från hebreiska tillsammans med några medarbetare).

Luther, Melanchthon och de andra reformatörerna såg med kritiska ögon på hur kyrkan betraktade Vulgata som själva *Skriften*, och de betonade att teologer bör kunna gå direkt till grundspråken vid studiet och tolkningen av Bibeln. *Ad fontes* ("till källorna") var ett viktigt slagord för många på den tiden.

Man lade också märke till vissa svagheter och fel i den latinska översättningen. Till exempel i 1 Mos 3:15, där Gud direkt efter syndafallet talar till ormen om Frälsaren som ska komma och övervinna den ondes makt: "Jag ska sätta fiendskap mellan dig och kvinnan och mellan din avkomma och hennes avkomma." Därefter fortsätter Vulgata: *Ipsa conteret caput tuum*, dvs *Hon* ("ipsa") ska krossa ditt huvud. Denna vers var för många ett bevis på att jungfru Maria förtjänar att bli betraktad som en *coredemptrix* ("Medåterlösare"). Men Melanchthon påpekade i sin troslära *Loci Communes* (utgiven i december 1521) att det är bättre att låta pronominet här peka tillbaka på "avkomma" och inte på kvinnan. Pronominet som står i den hebreiska grundtexten har nästan alltid betydelsen "han" (bara någon enstaka gång "den", "hon", "de" eller "som"). I Lutherbibeln blev det därför använt ett hankönpronomen: "*Han* ska krossa ditt huvud."

Bland andra märkliga detaljer kan nämnas att Vulgata i 2 Mos 34 (vers 29, 30 och 35) hade översatt hebr. *qarân* (strålade) med "horn" (på hebr. *qéren*) så att betydelsen blev att Mose lade en slöja över sitt ansikte för att dölja sina horn. Detta missförstånd är bakgrunden till att Michelangelo och andra konstnärer har framställt profeten med två horn i pannan.

Som en reaktion på protestanternas "föraktfulla" hållning förklarade den romersk-katolska kyrkan vid Tridentkonciliet år 1546 att Vulgata är kyrkans officiella Bibel. Nya översättningar till folkspråken såg man på med ovilja. År 1979 utkom *Nova Vulgata*, en slags moderniserad version, och i dag brukar man dessutom många olika översättningar, bl a den engelska *Jerusalem Bible*.

Konkordieboken

I Schmalkaldiska artiklarna, del II, art IV, 9 hänvisar Luther till Hiero-

nymus: "Därför kan kyrkan aldrig på bättre sätt styras och bevaras än om vi alla lever under ett huvud, Kristus, och om alla biskopar, som är lika med hänsyn till ämbetet om ock olika med hänsyn till gåvorna, håller ivrigt samman i endräktig lära, i tro, sakrament, böner och kärlekens gärningar osv, såsom den helige Hieronymus skriver, att alla prästerna i Alexandria gemensamt styrde kyrkan, såsom även apostlarna och efter dem alla biskoparna i hela kristenheten gjort, tills påven uppreste sitt huvud över alla" (SKB 1957, sid 320f).

Ny utgåva av viktig småskrift:

Bibeln i Luthers teologi

Författare: Siegbert W. Becker. Om innebörden av termen "Guds ord" i Luthers teologi samt Den heliga Skrifts inspiration och ofelbarhet.

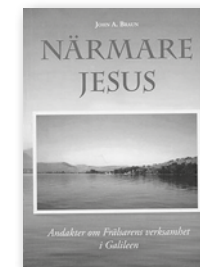
Andra reproducerade upplagan 2020. 64 sidor, 40 kr.

Närmare Jesus

En andaktsbok av John A. Braun, 75 kr.

Livets sorger och bekymmer kanske kan driva en kristen till närmare förtrostan på Jesus, men det som drar en lärjunge närmare Jesus är Frälsarens mäktiga ord och kärleksfulla gärningar. Närmare Jesus visar en stark medvetenhet om hur sant detta är. Med personlig andlig insikt och klar övertygelse om Jesu verkliga syfte följer John Braun Jesus i spåren under hans verksamhet i Galileen i dessa 55 andakter.

EHV – en ny engelsk bibel- översättning

Med stor behållning har jag tagit del av den nya engelskspråkiga översättningen *Evangelical Heritage Version* (EHV), utgiven av Northwestern Publishing House 2019. Ett beundransvärt arbete ligger bakom denna översättning som kommit till under anmärkningsvärt kort tid. Det är dr John Brug inom WELS som varit pådrivande för denna översättning och är dess ”general editor”. Som medhjälpare har han haft en lång rad duktiga professorer och pastorer. Under rubriken ”En balanserad översättning” skrev jag i *Biblicum* nr 2/2018, s 61–66, om EHV:s översättningsprinciper som nu presenteras i ett långt förord. Där finns också ett avsnitt om biblisk kronologi, där t ex uttåget ur Egypten korrekt dateras till 1446 f Kr (inte 1200-talet) och Jesu död och uppståndelse till april år 30 e Kr.

Här ska jag först upprepa några av principerna för översättningen och hur grundtextsituationen ser ut. EHV vill förverkliga *en väl avvägd balans mellan en ordagrann (ord-för-ord) och en dynamisk (tanke-för-tanke) återgivning av bibelböckernas innehåll*. Det är omöjligt för en översättning med en annan grammatik att helt efterlikna grundtextens språk ord-för-ord. En ordagrann översättning i god mening är inte en översättning som följer förlagans text ord-för-ord utan tanke-för-tanke. Ändå är en ord-för-ord översättning ofta möjlig och bör enligt EHV göras när meningen inte blir onaturlig och svårförstådd.

I en mening innefattar varje översättning en tolkning. Men EHV är inte en *tolkande* översättning som utifrån för in tolkningar i texten. Målet är att *förstå och förmedla så noggrant som möjligt vad grundtexten säger, att inte säga mer och inte säga mindre än vad förlagan säger*. Det viktigaste hos en bibelöversättare är att ha *en grundlig insikt i hela Skriftens budskap*, förmåga att låta Skrift tolka Skrift och en ödmjuk vilja att underordna sig allt som Skriften säger.

Grundtexten

Den ursprungliga grundtexten finns inte kvar utan *bara avskrifter av avskrifter av avskrifter*. Det finns hundratals handskrivna manuskript till Bibelns hebreiska och grekiska böcker. *När det gäller Nya testamentet följer en del äldre bibelöversättningar den s k Textus Receptus (TR)*. Den låg till grund för bl a King James Version. Textus Receptus bygger främst på sena medeltida handskrifter. De flesta nyare bibelöversättningar följer en forskningsmässigt rekonstruerad text som främst grundar sig på äldre grekiska handskrifter med tyngdpunkt på vissa handskrifter från Egypten, där ett större antal mycket gamla handskrifter har överlevt tack vare det torra klimatet.

En objektiv hållning studerar alla grundtextvittnesbörd utan att på förhand favorisera den ena eller den andra, eftersom alla dessa har sin styrka och sin svaghet som vittnen till den ursprungliga grundtexten. *EHV:s översättning följer den läsart som grundar sig på handskrifter som är tidiga och spridda till mer än ett geografiskt område i den kristna världen*.

När det gäller Gamla testamentet följer EHV den masoretiska grundtexten enligt codex Leningradensis från år 1008 e Kr, återgiven i *Biblia Hebraica Stuttgartensia*. Denna codex är den äldsta *kompleta* handskriften till hela den hebreiska bibeln (GT). Men EHV beaktar också äldre vittnesbörd om grundtextens lydelse: varianter i Döda havsrullarna, den grekiska översättningen av GT Septuaginta (LXX) och även andra tidiga översättningar (syrisk och latinska). Den samaritanska Pentateuken, dvs den gamla samaritanska utgåvan av Moseböckernas hebreiska grundtext, är också av intresse.

Några exempel från Toráh där den masoretiska texten avviker från äldre textvittnen

I *Gen 47:21* står enligt den masoretiska texten: ”Vad folket beträffar flyttade han dem *till städerna*.” Men i de äldre textvittnena LXX och den samaritanska Pentateuken står: ”Vad folket beträffar gjorde han dem *till livegna*.” EHV väljer här denna äldre läsart. Den stämmer dessutom bäst med sammanhanget, för i versen innan står: ”Alla egyptierna sålde sina åkrar eftersom svälten var så svår, och åkerjorden blev faraos egendom” (vers 20). I *47:23* står: ”Och Josef sa till folket: ’Nu har jag köpt er och er jord åt farao. *Här har ni utsäde så att ni kan beså jorden*.’” Vem skulle beså åkerjorden åt farao om folket tvingades lämna landsbygden och

flyttades till städerna? Som livegna bönder brukade de åkerjorden åt farao. I en fotnot nämner EHV den masoretiska varianten.

I *Ex 3:6* står enligt den samaritanska Pentateuken och även enligt Apg 7:32: ”Jag är *dina faders Gud*, Abrahams, Isaks och Jakobs Gud.” Den masoretiska texten har ”Jag är *din fars Gud*”. EHV följer här den samaritanska texten men nämner den masoretiska versionen i en fotnot.

I *Ex 8:23* står enligt de tidiga grekiska och latinska översättningarna. ”Jag ska göra *en skillnad* mellan mitt folk och ditt folk.” I den masoretiska texten, numrerad som 8:19, står: ”Jag ska sätta *en lösensumma* mellan mitt folk och ditt folk.” EHV följer den grekiska och latinska versionen men anger den masoretiska i en fotnot.

I *Ex 14:25* står enligt den samaritanska Pentateuken och i grekiska och syriska översättningar: ”Han *låste fast* hjulen på deras vagnar”. Det ligger till grund för EHV:s översättning. Den masoretiska texten har ”*avlägsnade*” och blir nämnd i en not.

Tiden för syndaflo den, ca 2460 fKr eller ca 3110 fKr?

EHV redovisar sakligt i fotnoter när skillnader föreligger mellan den masoretiska texten och äldre grundtextvittnen. Många fler sådana fotnoter finns än de som ovan nämnts. I de flesta fall rör det sig om mindre avvikelser. Därför är det lite märkligt att EHV inte uppmärksammar en riktigt stor skillnad mellan den masoretiska grundtexten till *Gen 11:12–24* och tre tidiga vittnen om grundtextens rätta lydelse.

Från syndaflo den fram till Abrahams födelse nämner *Gen 11:10ff* först Arpakshads födelse ”två år efter flo den” (v 10) och sedan v 12–24 hur många år som gick innan nästa son föddes ända fram till Teras födelse, enligt den masoretiska texten 35 + 30 + 34 + 30 + 32 + 30 + 29 år. Räknar vi ihop dessa år och att Tera var minst 70 år när Abraham föddes, så sker *Abrahams födelse 292 år efter syndaflo den*. Abrahams levnadstid enligt Bibeln var ca 2166–1991 f Kr. Sålunda ägde syndaflo den rum enligt MT ca 2460 fKr. Men tre tidiga och eniga vittnen om grundtexten, *Septuaginta, den samaritanska Pentateuken och Josefos*, har följande år: 135 + 130 + 134 + 130 + 132 + 130 + 79 fram till Teras födelse. Det betyder att Abraham föddes 942 år efter syndaflo den. Sålunda ägde syndaflo den rum ca 3110 fKr.

Det blir problematiskt med den masoretiska textens korta tidrymd för den folkökning efter flo den som Bibeln talar om i *Gen 10*, ”Noas söners fortsatta historia”, en uppdelning på en rad stammar, folk, län-

der och riken, inklusive ett faraoniskt egyptisk rike med resurser att bygga stora pyramider. Varför masoreterna så som det verkar har kortat ned tiden mellan syndaflo den och Abrahams tid diskuteras i min artikel ”När ägde syndaflo den rum?”, *Biblicum* nr 2/2020, s 61–68. Egyptierna kan inte ha byggt sina pyramider före syndaflo den (de dränktes inte av flo den), inte heller bara en kort tid efter att bara 8 personer fanns på jorden i Armeniens bergsland. Pyramiderna är helt tydligt byggda på sedimentära lager som bildats av syndaflo den.

Några reflektioner när det gäller EHV:s översättning

Det har varit en glädje att ta del av EHV:s översättning. Gång på gång förmedlas bibeltextens innehåll bättre och klarare än många andra översättningar. När en vers innehåller ord som är svåröversatta finns dessutom ofta en förklarande not som sakligt redogör för vilka alternativ översättaren ställs inför. Ett exempel: Hur ska ordet ”sist” (hebr. *acharón*) uppfattas i det kända bibelstället *Job 19:25*, ”vid tidens slut” eller ”som den siste”? EHV väljer det första alternativet: ”Vad mig beträffar vet jag att min Återlösare lever och att han vid tidens slut ska träda fram över stoftet.” Men i en fotnot anges ärligt: ”Eller som den siste.”

När det föreligger olikheter i handskrifterna anges i regel också det. Ett känt ställe är *Ps 22:17* som översätts: ”De har *genomborrat* mina händer och mina fötter.” Men varför accepteras inte denna översättning av alla? Det beror på handskriftssituationen. En not förklarar: ”Texten *de har genomborrat* finns i några hebreiska handskrifter, bland dem i en av de äldsta och även i tidiga översättningar. De flesta masoretiska handskrifter har *som ett lejon* i stället för ett verb.” Tilläggas kan: Bibelställen i GT som citerades av de första kristna som profetior om Jesus, bl a detta ställe och Jesaja 53, var besvärliga för de judar som förkastade att Jesus var Messias. Bibel 2000, som bortförklarar de messianska profetiorna i GT, väljer följande översättning: ”Händer och fötter är skrumpnade.”

Ett viktigt bibelställe som innehåller ord som kan vara svåra att förstå innebörden av är *1 Pet 3:18–21*. Jag tänker på de grekiska orden *sarki* (”i köttet”, på eng. ”in flesh”) och *pneúmati* (”i anden”, på eng. ”in spirit”) samt det svåröversatta ordet *eperoóteema* i vers 21. Angående de två förstnämnda orden skriver EHV i fotnoter: ”Här syftar *i köttet* på Kristi förnedringstillstånd, se Rom 1:3 och 1 Tim 3:16.” ”Här syftar *i anden* på Kristi upphöjsetillstånd.” Med Kristi upphöjelse menas att Kristus som Gudamänniska använder sin himmelska makt och härlighet fullt ut igen.

En försvenskning av EHV:s översättning av 1 Pet 3:18–21 blir: ”Så led Kristus en gång för alla för synderna, rättfärdig i orättfärdigas ställe, för att föra er till Gud. Han blev dödad *i köttet* (alltså under sin förnedring) men levandegjord *i anden* (alltså som upphöjd), i vilken han också gick och förkunnade sin seger (på grek. *ekeéryxēn*) för andarna i fångelse. Dessa andar var olydiga för länge sedan när Gud i sitt tålmod väntade under Noas dagar medan arken byggdes. I denna ark blev några få, åtta själar, frälsta genom vatten. Och på motsvarande sätt frälser nu dopet er. Det är inte fråga om ett borttagande av smuts från kroppen utan om *garantin* (eller *försäkran*, grek. *eperoóteema*) om ett gott samvete inför Gud genom Jesu Kristi uppståndelse.”

Några förbättringsförslag

Ingen översättning är fullkomlig, inte heller EHV. Det är gruppen bakom EHV, the Wartburg Project, väl medveten om och vill gärna få förbättringsförslag. Därför ska jag kommentera översättningen av några ställen. Av utrymmesskal begränsar jag mig här till tre.

Gen 3:1

Gud säger till Adam *innan* han säger något om ”trädet med kunskap om gott och ont”: ”Du får äta fritt *av alla träd* i trädgården” (Gen 2:16). Guds stora godhet kommer därmed i första rummet. När Gud sedan säger ”Av trädet med kunskap om gott och ont ska du inte äta”, är det *en del av hans stora godhet, hans kärleksfulla omsorg om människan*. Den sanna kunskapen om vad som är gott och vad som är ont får nämligen människan *endast från honom, den allvetande*. Denna kunskap förlorar de om de i olydnad försöker hämta den från annat håll.

Ormen vill få Eva att ifrågasätta Guds kärleksfulla omsorg och goda avsikt med förbudet. Det lyckas han med genom att börja med att sätta ordet *inte* (hebr. *lo'*) framför Guds ord: ”Har Gud verkligen sagt: Ni ska *inte* äta *av alla träd* i trädgården” (Gen 3:1). Han vill få Eva att se förbudet som *en missunnksamhet från Guds sida*. Det lyckas han med, och då kan han helt fräckt hävda att Gud har ljugit för dem: ”Ni ska visst inte dö!” Sedan lockar han med att *de ska bli som Gud* om de i strid med Guds ord hämtar kunskap om gott och ont från det förbjudna trädet. Det är inte Gud som ljugit utan ormen. Jesus säger om denne förförare: ”När han talar lögn talar han utifrån sig själv, för han är en lögnare och lögnens fader” (Joh 8:44).

Äldre översättningar som Septuaginta, Luther, Den reviderade Lutherbibeln, King James, Nya King James med flera översätter ordagrant ormens ord till Eva: ”Har Gud verkligen sagt: ’Ni får *inte* äta av *alla* träd i trädgården?’” Men sedan en tid översätter många och även EHV: ”Ni får *inte* äta av *något* träd i trädgården.” Hur ”inte alla” kan bli liktydigt med ”inte något” är svårt att förstå. *Förföraren går alltid först försiktigt till väga och lägger sig nära sanningen för att sedan genom sin falska tillämpning röja sin onda avsikt*. Tänk på hur han gick till väga när han frestade Jesus enligt Matt 4:1ff. Han citerar t o m bibelverser för att sedan förvränga tillämpningen.

Gen 27:22–25

För att få den välsignelse som Isak tänkte ge Esau gällde det för Jakob att på ett övertygande sätt låtsas vara Esau. Med skinn från killingar lyckades han med hjälp av sin mor att bli lika hårig på halsen och händerna som Esau. Men han lyckades inte med rösten. Så Isak var osäker om Jakob verkligen var Esau. När Isak rörde vid Jakob sa han: ”Rösten är Jakobs röst, men händerna är Esaus händer” (v 22). Men ”eftersom Jakobs händer var håriga som hans bror Esaus händer” (v 23) måste det nog ändå vara Esau som kom för att få välsignelsen. EHV översätter avslutningsordet i vers 23: ”*Det var därför han välsignade honom*.” Men det blir lite underligt, för välsignelsen sker inte då utan *först senare* (se v 25–27). Dessutom står det inget ”därför” i grundtexten. Isak behövde ytterligare försäkringar om att mannen med Jakobs röst verkligen var Esau. Först efter att Isak fick äta och dricka den mat han beställt och ”kände lukten av hans kläder (Jakob hade Esaus kläder på sig), välsignade han honom” (v 27).

Hur ska då sista ordet i vers 23 och första ordet i vers 24 förstås? De utgör en satsfogning bestående av två verb i *imperfekt konsekutiv*, dvs *de är en följd (en konsekutiv) av det föregående*: Isak var nu beredd att välsigna honom, men han är fortfarande osäker, så han tvekar fortfarande och frågar: ”*Är du verkligen min son Esau?*” Mitt förslag till en bättre översättning av de två konsekutiva imperfekten är: ”*Han tänkte (skulle just, stod i begrepp att) välsigna honom, men så frågade han: ...*” Den översättningen behåller den dramatiska spänning som texten har och stämmer med fortsättningen.

Jes 35:8, 10a

EHV översätter: ”En banad väg (highway) ska vara där, en väg som ska kallas den heliga vägen. *Den orene (The impure) ska inte vandra där. Den ska vara förbehållen (reserved) för dem som vandrar på den heliga vägen. Onda dårar (Wicked fools) ska inte vandra på den. . . Sedan ska de som friköpts av HERREN vända tillbaka. De ska komma till Sion med jubelrop.*” Denna översättning är delvis mycket olycklig, för den förändrar Guds ljuvliga evangelium till lag. Den banade Vägen är ju Messias, den enda helige, som är till för syndare! Han är inte reserverad för de fromma, de rättfärdiga. ”Jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga, utan syndare”, säger Messias enligt Matt 9:13. Ordagrant profeterar Jesaja: ”En banad väg ska vara där, en väg som ska kallas den heliga vägen. *Ingen oren ska färdas på den, men den är till för dem. Den som vandrar den vägen ska inte gå vilse, även om de är dårar.* (Därefter beskriver vers 9 med bildspråk friden i det sanna Sion och texten fortsätter:) *HERRENS friköpta ska vända tillbaka och komma till Sion med jubel.*” Något ”sedan” står inte i grundtexten och blir här missvisande.

När en syndare hör orden: ”Ingen oren ska färdas på den”, tänker han: Då är den vägen ingenting för mig. Därför tilläggs omedelbart: ”*men den är till för dem*” (på hebr. kortfattat och tydligt *wehu’-lamo*).

T o m de sämsta, dårar som du och jag, blir räddade av Vägen (Messias). *Genom honom förklaras vi som är orena för rena och han leder ingen vilse:* ”De som vandrar den vägen (dvs tror honom som är ”Vägen, Sanningen och Livet”) ska inte gå vilse, även om de är dårar.” De är ”HERRENS friköpta” och ska komma till Sion jublande glada.

Förklarande noter

Fotnoterna i EHV är i regel av stort värde. De är stramt hållna och sakliga. Men ibland kan de vara väl knapphändiga och ibland kunde man önska ytterligare någon not. Här ett par exempel där noterna tyvärr blivit missvisande.

Noterna till Ex 13:18, 23:31 och Deut 1:40

Ex 13:17–18 berättar att Gud såg till att de från Egypten uttågande israeliterna inte tog kustvägen mot filisteernas land utan ”ökenvägen mot Yam Suf”. EHV återger Yam Suf i bibeltexten med ”the Red Sea” (Röda Havet) men skriver i en not: ”Det hebreiska namnet för havet, *Yam Suf*, tycks betyda Sävhavet (*Sea of Reeds*) och innefattar det nuvarande Röda

Havet, Suezviken väster om Sinaihalvön och Aqabaviken öster om Sinaihalvön. Detta stämmer inte. Varje gång Yam Suf nämns i Bibeln, och det är många gånger, avses Aqabaviken. Det är lätt att kontrollera. Vad sedan översättningen av benämningen Yam Suf beträffar kan *suf* översättas med säv (reeds). Men *suf* betyder också ”slut, undergång”.

Det är typiskt för Bibeln att låta benämningen av en plats påminna om vad som hänt. Här några exempel: Luz får heta Betel (= Guds hus), för där såg Jakob i en dröm en stege eller trappa som nådde ända upp till himlen. Han sa när han vaknade: ”Hur helig är inte denna plats! Det måste vara Guds hus, här är himlens port. . . Och han kallade platsen *Betel*” (Gen 28:17–19). När Jakob vid Jabboks vadställe en natt brottades med en man och det visade sig att denne man var Gud, ”Guds ansikte” = Guds särskilde Ängel, Guds utsände Son, kallade Jakob platsen där detta hände *Peniel* som betyder ”Guds ansikte”. Han sa: ”Jag har sett Gud ansikte mot ansikte, och ändå har mitt liv skonats” (Gen 32:30).

Mot denna bakgrund är det mest sannolikt att Mose med benämningen *Yam Suf* vill påminna om Guds frälsningsunder, så rätt översättning bör vara ”Undergångens hav” eller ”Slutets hav”, för *där grep Gud in så att de förföljande egyptierna gick under, fick sitt slut*. Att Aqabaviken skulle kallas ”Sävhavet” är mycket underligt, för det är inget sävhav.

I *Ex 23:31* anges sydgränsen för Kanaans land: ”från *Yam Suf* till filisteernas hav”. EHV översätter: ”från Röda havet hela vägen till Medelhavet.” EHV har en not till Röda havet: ”På hebreiska *Yam Suf* (Sävhavet), syftar här på Aqabaviken.” ”Syftar *här?*” *Yam Suf* syftar *alltid* på Aqabaviken”. EHV har också en not till ”the Mediterranean Sea (Medelhavet): ”På hebreiska filisteernas hav (The Sea of the Philistines).”

I *Deut 1:40* står: ”Men ni ska vända om och bege er mot öknen i riktning mot Röda havet.” Noten till detta ställe lyder: ”På hebreiska *Sävhavet*. I detta fall syftas på Aqabaviken.” *I detta fall?* Varje gång syftas på Aqabaviken (utförligare om uttåget ur Egypten och *Yam Suf*, se min artikel ”Från trälldom till det utlovade landet”, *Biblicum* 3/2020, s 99–115). I EHV:s not sägs inte längre att *Yam Suf* ”tycks betyda Sävhavet”, utan nu slås denna felaktiga översättning fast som den självklara.

Men slutomdömet blir: Även om inte heller denna översättning är fullkomlig, så är den en av de bästa jag har läst. Med några få förbättringar kan den bli ännu bättre.

SE

Frågor och svar

Att hedra sina föräldrar

Fråga: Vi ska frukta Gud och hålla alla hans bud, också det fjärde budet. Men hur ska man hedra sina föräldrar när de inte längre lever?

Svar: När föräldrarna är döda kan vi inte längre hedra dem genom att i ord och handling lyda, hjälpa och bistå dem. Men *med tungan* ska vi alltid hedra dem. *Att tala illa om sina föräldrar när de inte längre lever* är verkligen inte att hedra dem. Vi ska alltså tänka och tala väl om dem, både medan de ännu lever och när vi inte längre har dem ibland oss. Martin Luther skriver i Stora katekesen: I fjärde budet befäller Gud oss ”inte bara att älska våra föräldrar – vi ska även visa dem aktning. . . Att visa aktning, eller hedra, har en högre innebörd än att älska” (Martin Krauklis övers., Larssons förlag 1991, s 43).

I detta sammanhang kan det passa bra att lyfta fram några skriftställen om **vår tunga**, hur viktigt det är att kontrollera denna lem och hur allvarligt det är att missbruka den:

- ”När vi lägger betsel i munnen på en häst för att han ska lyda oss styr vi också hela hans kropp. Se också på fartygen, som är så stora och drivs av hårda vindar. Ändå styrs de med ett litet roder dit rorsmannen vill. På samma sätt är tungan en liten lem som kan skryta stort. *Tänk på hur en liten eld kan sätta en stor skog i brand. Och tungan är en eld, en värld av ondska bland våra lemmar*” (Jak 3:3–6).
- ”Frukta Gud och håll hans bud, det gäller alla människor” (Pred 12:13).

SE

Guds ansikte

Fråga: Kan vi se Guds ansikte eller kan vi inte se det? HERREN säger ju till Mose som ville se hans ansikte *i dess härlighet*: ”Mitt ansikte kan du inte få se, för *ingen människa kan se mig och leva*” (2 Mos 33:20). Ändå skulle Aron och hans söner välsigna Israels barn med orden: ”HERREN vände *sitt ansikte* till dig och give dig frid” (4 Mos 6:26). Och i Ps 31:17

ber David: ”Låt *ditt ansikte* lysa över din tjänare, *fräls mig genom din nåd*.” Hur går detta ihop? Vad menas med Guds ansikte?

Svar: Din fråga har att göra med att Gud i sin härlighet är en förtärande eld mot all synd. Men genom sin utsände Son och hans ställföreträdande återlösning är han rik på nåd och förlåtelse. Paulus skriver: ”Där synden blev större (genom Guds heliga lag), där överflödade nåden ännu mer” (Rom 5:20). *Bara genom Sonen äger vi syndare den rättfärdighet som gör att vi kan komma till Fadern och bestå inför honom. Utan Sonen är Fadern en förtärande eld, genom Sonen är han vår nådige Fader*. ”Ingen kommer till Fadern utom genom mig”, säger Jesus (Joh 14:6).

Många har haft svårt att förstå **2 Mos 33**. Man undrar: Ska Gud gå med folket efter dess avfall till guldkalven eller inte? ”Jag ska inte gå upp med dig” (vers 3). Sedan i vers 14: ”Min närvaro (vi borde här behålla den ordagranna översättningen *mitt ansikte*, dvs min Ängel) ska gå med dig”, och vers 17: ”Det du har begärt ska jag också göra” (dvs låta ”mitt ansikte” = min Son, min Ängel, gå med).

Fadern kan inte i sin härlighet visa sitt ansikte för någon syndare. Men Sonen visar sig redan före sitt människoblivande. Det gjorde han flera gånger som *Faderns särskilde Utsände, HERRENS Ängel, ”Guds nådiga ansikte*”. ”Ingen har sett Fadern utom han som är från Gud, han har sett Fadern” (Joh 6:46). ”Mitt ansikte (= Fadern i sin härlighet) kan du inte få se, för ingen människa kan se mig och leva” (2 Mos 33:20). ”HERREN din Gud är en förtärande eld” (5 Mos 4:24). ”Har något folk hört Guds röst tala ur elden så som du har hört, och överlevt?” (5 Mos 4:33). ”Vår Gud är en förtärande eld” (Heb 12:29). Lagg märke till vad Jakob säger om Gud på sin dödsbädd: ”Den Gud som mina fäder Abraham och Isak har vandrat inför, den Gud som har varit *min herde* från min födelse ända till i dag, *den Ängel som har förlöstat mig* från allt ont, han ska . . .” (1 Mos 48:15f). Gud uppenbarar sig genom Ängeln, sin utsände Son. Han är Faderns ansikte och vägen till Fadern.

Fadern talade med Mose, intimare än med någon annan profet, inte bara via syner och drömmar. Men Mose fick inte se hans härlighet. Han var dold av mörker när han talade från det allra heligaste. När det står att ”HERREN talade med Mose ansikte mot ansikte” (2 Mos 33:11), så betyder det inte att Mose såg Faderns ansikte utan att han talade med honom direkt, inte bara indirekt genom syner och drömmar som med andra profeter.

Gud väntar i det längsta med sin straffdom. Han är ”en barmhärtig och nådig Gud, sen till vrede och stor i nåd och sanning” (2 Mos 34:6). Till Mose sa han efter det förfärliga avfallet: ”Se, *min Mal’ak, min Ängel* ska gå framför dig. Men när dagen för min straffdom kommer ska jag straffa dem för deras synd” (2 Mos 32:34). I kap 33 upprepar Fadern sitt löfte: ”Jag ska sända *Mal’ak* (LXX: *Min Ängel*) framför dig” (vers 2). I sin stora kärlek sände Fadern ofta sin Son till människorna under GTs tid, *sin särskilde Mal’ak* (”Den Utsände”, på eng. sin ”Messenger”, ofta översatt Ängel). Gud sänder också skapade budbärare, både himmelska änglar och jordiska sändebud = profeter, pastorer), men ”*HERRENS ängel är ofta Ängeln med stort Å, dvs den oskapade, eviga Sonen*. Då visar han sig ofta som en man, se t ex Dom 13 och reaktionen när Manóa och hans hustru förstod att ”mannen” (Guds Ängel) var ingen mindre än Gud: ”Nu måste vi dö, eftersom *vi har sett Gud*” (vers 22). Se också Gideons möte med HERRENS Ängel i Dom 6. Samme Ängel fick Josua se som ”befälhavaren över HERRENS här”, dvs den Guds *Utsände* som ledde folket ut ur Egypten, genom öknen och nu in i det utlovade landet. När Josua och Israels barn hade gått över Jordan in i det utlovade landet säger denne man (som svar på Josuas fråga: ”Tillhör du oss eller våra fiender?”): ”*Nu har jag kommit*” (Jos 5:14). Då fattar Josua vem befälhavaren är och faller ner till jorden på sitt ansikte och tillber honom.

Tillbaka till 2 Mos 33: *Mose vill ha garantier* för att Gud verkligen går med honom och att han har funnit nåd i Guds ögon. Han har svårt att förstå att Fadern går med *men bara genom Sonen, genom Ängeln*. Jämför Jesu ord: ”Jag är i Fadern och *Fadern är i mig*” (Joh 14:10 och 11). Mose vill se Faderns härlighet (v 18), hans ansikte, men det går inte. Han får bara se honom ”på ryggen” (v 23). ”*Mitt ansikte kan du inte få se, för ingen människa kan se mig och leva*” (v 20). När Fadern talar med Mose på Sinai berg och sedan i tabernaklet, är han dold i mörker. Men Sonen (Ängeln) kunde visa sig. *Och där Sonen är, där är också Fadern, men inte synligt*. Jesus sa: ”Jag och Fadern är ett” (Joh 10:30), och ”Den som har sett mig har sett Fadern” (Joh 14:9). Jesus säger till dem som förnekar att han är Gud: ”Jag har inte kommit av mig själv, utan han (Fadern) *har sänt mig*” (Joh 8:42). Därmed säger han: Jag är *Mal’ak, Faderns Utsände, ”HERRENS Ängel*”). ”*Hade ni trott Mose skulle ni tro på mig, för det var om mig han skrev*” (Joh 5:46).

SE

Hur kan Jesus vara i himlen när han är på jorden?

Fråga: Vad menar Jesus när han enligt Johannesevangeliet säger om sig själv att han *är* i himlen? ”Ingen har stigit upp till himlen utom den som kom ner från himlen, *Människosonen som är i himlen*” (Joh 3:13). Jesus säger ju om sig själv: Människosonen har *kommit ner från himlen*. Hur kan han då fortfarande vara *i himlen*?

Svar: Det verkar som om även översättarna bakom 1917 års bibelöversättning har tyckt att detta är förbryllande. De ändrar nämligen ”är” till ”var” i strid med grundtexten, på grekiska *ho an*, ordagrant ”som varande”, presens particip av verbet vara. Samma pres. part. *an* står för övrigt några verser tidigare, i vers 4: ”Hur kan en människa bli född *när hon är gammal*” (ordagrant ”*varande gammal*”).

Det verkar som orden ”som *är* i himlen” tidigt var svårförståeliga för somliga. Vissa avskrivare utelämnar nämligen ”som är i himlen”. Att ändra ”är” till ”var” är ju en oacceptabel lösning. Bibel 2000 utelämnar ”som är i himlen” men skriver i en fotnot: *Annan läsart: ”Människosonen som är i himlen*”. Svenska översättningar som Karl den XII:s Bibel, Normalupplagan av år 1883 och Hedegård (1964 och många senare upplagor) utelämnar inte ”som är i himlen”. Hedegård skriver i en förklarande not: ”Under sitt liv på jorden stod Jesus i en innerlig gemenskap med sin himmelske Fader.” Bo Giertz översättning av NT (1981) utelämnar anmärkningsvärt dessa ord och utan kommentar, liksom Jehovas vittnens ”Nya världens översättning av Den heliga skrift” (reviderad utgåva 2003), vilket inte är anmärkningsvärt mot bakgrund av JV:s förnekande av Jesu gudom.

Poängen med Jesu ord i Joh 3:13 är tydlig, nämligen att Jesus *inte säger eller gör något annat än vad hans Far i himlen säger och ber honom göra*. Att ifrågasätta Jesu ord är detsamma som att ifrågasätta Faderns ord. Jesus är nämligen ett med HERREN, hans särskilde *Utsände*, hans evige Son (Joh 10:30), Ordet som fanns redan i begynnelsen och ”var hos Gud och var Gud” (Joh 1:1). Han är Ordet som ”blev kött och taltade bland oss” (Joh 1:14), ”*den Enfödde som själv är Gud och i Fadern famn*” (Joh 1:18). ”Jag har inte kommit av mig själv, utan det finns en som är sann och som *har sänt mig*” (Joh 7:28). ”*Jag är inte ensam*, utan Fadern som *har sänt mig* är med mig” (Joh 8:16). ”*Jag Är* är namnet på Gud och därmed också namnet på Sonen, Ängeln, som uppenbarade sig för Mose i den brinnande busken (2 Mos 3:2–15). ”*Jag gör inte något av*

mig själv utan talar så som Fadern har lärt mig” (Joh 8:28). ”Jag talar *vad jag sett hos min Far*” (Joh 8:38). ”Jag har utgått från Gud och kommer från honom. Jag har inte kommit av mig själv, utan *han har sänt mig*” (Joh 8:42). ”*Om jag gör min Fars gärningar*, så tro på gärningarna om ni inte kan tro på mig. Då ska ni inse och förstå att *Fadern är i mig och jag i Fadern*” (Joh 10:37–38). ”Den som tror på mig, han tror inte på mig utan på honom som *har sänt mig*” (Joh 12:45). ”*Fadern som har sänt mig har befallt mig vad jag ska säga och tala*” (Joh 12:49). ”Den som har sett mig har sett Fadern” (Joh 14:9). ”Ordet som ni hör är inte mitt, det kommer från Fadern som *har sänt mig*” (Joh 14:24). ”Jag älskar Fadern och *gör som Fadern har befallt mig*” (Joh 14:31). ”Jag har låtit er veta *allt som jag hört av min Far*” (Joh 15:15).

HERRENS särskilde Utsände uppenbarade sig bl a för Abraham som *en av de tre utsända männen* (1 Mos 18f). En av de tre utsända männen visade sig vara HERREN. Han stannade kvar hos Abraham medan de två andra männen gick vidare till Sodom (se 1 Mos 18:22ff och 19:1). Samme Ängel uppenbarade sig för Jakob som ”en man som brottades med honom ända till gryningen” (1 Mos 32:24). Jakob kallade platsen där han hade brottats med Ängeln för *Peniel* som betyder ”Guds ansikte”. Han tänkte: ”Jag har sett Gud ansikte mot ansikte, och ändå har mitt liv skonats” (1 Mos 32:30). Profeten Hosea skriver om Jakob att ”han kämpade *med Gud*. Ja, han kämpade *med Ängeln* och vann seger, han grät och bad honom om nåd. I Betel mötte han honom (se 1 Mos 28:10ff), och *där talade han med oss, HERREN Gud Sebaot, HERREN är hans namn*” (Hos 12:3b–5).

Förutsättningen för att Gud ska kunna tala med oss fullt synligt är att den utsände Sonen är ett med HERREN. Observera vad en ängel sa till herdarna när han hade fötts som människa av jungfru Maria: ”*Han är Messias, HERREN*” (Luk 2:11). *Att Jesus som Människosonen ”är i himlen” samtidigt som han stigit ner på jorden betyder alltså att han är ”ett med Fadern*”. Han är Gud Sonen som hela tiden står i förbindelse med himlen, med Gud Fadern. Han är med andra ord ”i Faderns famn”, som Johannes skriver i Joh 1:18, dvs alltid i nära förbindelse med sin himmelske Far.

När Jesus sa om Natanael: ”Innan Filippus kallade på dig såg jag dig under fikonsträdet”, sa Natanael: ”Rabbi, *du är Guds Son*, du är Israels kung!” (Joh 1:48f). Jesu övernaturliga förmåga vittnade om att han var Guds Son och bekräftade det som Filippus tidigare sagt till Natanael:

”Vi har funnit *honom som Mose skrev om i Toráh och som profeterna skrev om*” (v 45). Jesus kommenterade: ”*Större saker än så ska du få se*”, dvs större än att jag ser det fördolda. De skulle få se Jesus göra lama helt friska, blinda seende, döva hörande, t o m en död som varit död i fyra dagar få liv igen. Ja, *det största av allt* skulle de få se, att han själv skulle offra sitt liv ställföreträdande som försoningen för alla våra synder och att han sedan som den ende fullkomlige skulle ta livet tillbaka, uppstå igen från de döda. Han har besegrat döden, helvetet och djävulen för vår räknning, som vår ställföreträdare. Det är det största av allt.

”Ni ska få se himlen öppen och Guds änglar stiga upp och stiga ner över Människosonen”, sa Jesus (Joh 1: 51). Det betyder: Ni ska få se vilken intim gemenskap jag har med min Far i himlen. Jesus anspelar på vad Jakob fick se i sin dröm i Betel (1 Mos 28:12ff), nämligen hur Guds utsända, änglarna, står i förbindelse med Gud i himlen. Precis som Jakob fick se Guds utsända (änglarna) stå i full gemenskap med HERREN (de ”steg upp och ner” mellan himlen och jorden), så står Guds utsände Son i förbindelse med sin Far i himlen. Genom synden är vägen till himlen stängd, men inte för Människosonen som är utan synd och som steg ner till jorden för att ta bort världens synd. Detta gjorde han i full lydnad för Faderns vilja och på hans uppdrag.

SE

Hur ska bekännelsetrogn agera inom en avfällig kyrka?

Fråga: I senaste numret av Kyrka och Folk läser jag om den Magdeburgska bekännelsen. Av den framgår att det har funnits pressade lutheraner som bestämt sig för att inte lyda överheten till vilket pris som helst. Men enligt Bibeln ska vi ju underordna oss överheten: ”Underordna er alla mänskliga myndigheter för Herrens skull, både kejsaren som högste härskare och ståthållarna” (1 Pet 2:13f). Kan den Magdeburgska bekännelsen vara vägledande för hur bekännelsetrogn grupper ska agera när kyrkan är avfallen?

Svar: Man ska inte lyda överheten till vilket pris som helst. Gränsen är satt i Apg 5:29: ”Man måste lyda Gud mer än människor.” Stora rådet och översteprästen hade ”strängt förbjudit [apostlarna] att undervisa i det namnet” (5:28), dvs om Jesus, hans ord och gärningar som den sanna uppfyllelsen av GTs löften och frälsningsutsagor. Om t ex överheten kräver att vi måste predika i strid med Guds ord eller förbjuder

oss att läsa och sprida t ex Rom 1 om vår upproriskhet mot Gud och att samkönat sex strider mot Guds vilja, då kan vi inte lyda överhetens krav.

Bakgrunden till Magdeburgbekännelsen

Efter Luthers död 1546 försökte kejsaren Karl V tvinga fram en återgång till katolsk tro. Vid riksdagen i Augsburg 1548 framlades en religionsstadga som gick ut på en förlikning mellan katolsk och protestantisk tro, i själva verket en fullständig återgång till katolicism. Den antagna religionsstadgan har kallats för "Augsburgska interim". Nu bör man komma ihåg att det fanns inget enat Tyskland vid denna tid utan Tyskland var uppdelat på relativt självstyrande förbundsstater eller furstendömen och vissa städer var autonoma. Magdeburg var en sådan autonom stad.

Magdeburgbekännelsen är en luthersk trosförklaring. Den skrevs av nio pastorer i staden Magdeburg 1550 som svar på "Augsburgska interim" och återinförandet av katolska seder och tro. Bekännelsen klargör varför stadens ledare vägrade att lyda den kejsarliga lagen från 1548 och uppmanar till motstånd mot detta politiska tyranni. När "den högsta makten", alltså kejsaren och hans riksförsamling, arbetar för att förstöra sann religion (= biblisk tro), kan "underordnade makter" i en stat (furstendömen och autonoma städer) inte samarbeta med den högsta makten, menade man. Magdeburg ville alltså hålla fast vid den lutherska teologin och uppmanade därför troende att göra motstånd mot Augsburgska interim.

När det gäller KoFs artikel "Enhet i mångfald i Svenska kyrkan 1993–2006" är den en tragisk läsning. *Inte en enda gång hänvisas i artikeln till Bibelns klara ord om att det i en kristen kyrka inte får råda pluralism i bibliska lärofrågor.* "Idén om samexistens hade varit både Bo Giertz och Bertil Gärtners linje", kan vi läsa. Man kämpar för att biblisk tro och förkunnelse *också* ska få förekomma inom en avfällig kyrka ("enhet i mångfald"?).

Vad säger då Bibeln? Att *all förkunnelse* i kyrkan ska vara i enlighet med Guds ord. De som framträder i Herrens namn ska inte förkunna människotankar utan Guds ord. Herrens profeter och apostlar var utvalda och utsända för att frambära det bibliska vittnesbördet. De skulle vara "Guds mun" och säga: "Så säger HERREN." Också pastorer, herdar och lärare skulle fungera som Guds sändebud, kallade och utsända av Gud att förkunna hans ord. "Gå ut och gör alla folk till lärjungar! ... Lär dem att hålla allt som jag befallt er!" (Matt 28:19f). "Om någon

talar ska han *tala i enlighet med Guds ord*" (1 Pet 4:11). "I vår Herre Jesu Kristi namn uppmanar jag er, bröder, *att ni alla ska vara eniga i det ni säger* och inte låta splittring finnas bland er, utan stå *enade i samma sinne och samma mening*" (1 Kor 1:10). "Må uthållighetens och tröstens Gud hjälpa er att *vara eniga med varandra efter Kristi Jesu vilja, så att ni alla med en mun prisar vår Herre Jesu Kristi Gud och Far*" (Rom 15:5–6). "Jag uppmanar er, bröder, att *se upp för dem som skapar splittring och väcker anstöt mot den lära som ni har fått undervisning i. Håll er borta från dem!*" (Rom 16:17). Bibelstridig undervisning skapar splittring och slår sönder den enhet som ska råda i den kristna församlingen.

Alltså: Det ska inte råda läropluralism i kyrkan, inte samexistens med falska lärare, utan "håll er borta från dem!". Var ett i tron, läran och bekännelsen, i ödmjuk underordning under allt vad Gud lär. "Låt Kristi ord rikligt bo hos er med all sin vishet!" (Kol 3:16). "Låt mig få höra om er", skriver Paulus, "att ni står fasta i *samma ande och samma sinne och kämpar för tron på evangeliet, utan att på något sätt låta er skrämmas av motståndarna*" (Fil 1:1:27f).

SE

Tvvlade Johannes Döparen?

Fråga: Betyder Johannes Döparens ord enligt Luk 7:19 att han tvivlade på att Jesus var den utlovade Messias? Han hade ju tidigare proklamerat att Jesus var "Guds Lamm som tar bort världens synd" (Joh 1:29).

Svar: Låt oss först sätta in Johannes Döparens ord i Lukas 7 i sitt sammanhang. Döparen har hamnat i fängelse, fast han inte var skyldig till något brott. Där besöker hans lärjungar honom och berättar för honom om Jesu mäktiga gärningar. I Kapernaum hade Jesus helat en romersk officers tjänare. Och i staden Nain hade han uppväckt en änkas son från döden. Då Johannes i fängelset får höra om Jesu gärningar beslutar han att sända två av sina lärjungar för att på hans vägnar fråga Jesus: "Är du den som skulle komma? Eller ska vi vänta på någon annan?"

Den här frågan har förorsakat bibeltolkare en hel del huvudbry. Johannes har pekat på Jesus och sagt: "Se Guds Lamm som tar bort världens synd!" (Joh 1:29). Därför antar en del kommentatorer att Johannes i själva verket ställer frågan till Jesus *bara för sina lärjungars skull*, eftersom de ännu inte hade följt Jesu kallelse till lärjungaskap. Men skulle

inte en sådan baktanke med frågan kasta en ganska tvivelaktig skugga över Döparens karaktär?

Johannes Döparen vet att Jesus är den utlovade Frälsaren och den sanne Gudens Son. Det har stått klart för honom en lång tid och han har som Guds utvalde profet klart förkunnat det. Men låt oss se på den situation han befinner sig i. Han har kastats i fängelse fast han troget fullföljt det uppdrag som Gud kallat honom till. Där har han en massa tid att fundera. Och vi kan anta att Satan vet hur han ska utnyttja Johannes ångest. Säkert viskar han till honom: "Nå Johannes, vad har du fått för nytta av din tjänst för Gud? Du har hamnat i fängelse och vet inte vad som ska hända dig. Hur kan du ännu hålla fast vid Gud?" Och nu fick han höra av sina lärjungar att "Gud har besökt sitt folk" och hjälpt de behövande. Men han är ännu i fängelse, fast han inte har gjort något fel. Inte att undra på att Johannes tro börjar krympa och anfäktas.

Trots ångest och anfäktelse vänder Johannes inte ryggen åt Jesus Kristus. Han gör det bästa man kan göra i sådana frestelser: han vänder sig till Jesus med sin ångest för att få hjälp. Och Jesus överger inte sitt prövade sändebud. Han låter lärjungarna berätta för Johannes om hans underverk. Genom att göra det bekräftar han för Döparen att han verkligen är den utlovade Messias. Därför borde Johannes inte låta sig irriteras av sin nöd och sin ångest. I stället borde han minnas: "Salig är den som inte tar anstöt av mig" (Luk 7:23). Ja, Jesus ger det härliga löftet åt Johannes och åt alla som tror på honom: vem det än är som trots lidande, tvivel och andra anfäktelser fortsätter att lita på honom äger sann lycka. Bara de som i tillit tar fasta på Jesu ord under svåra prövningar behåller den sanna glädjen i hjärtat.

Också i våra liv kan det komma stunder när tvivel gnager i våra hjärtan och vår tro blir prövad. Vi kanske inte förstår varför lidande och svåra prövningar drabbar oss medan andra klarar sig undan. Vi kan rentav få intrycket att vi har blivit övergivna av Jesus, eftersom han inte tycks göra något för att få ett slut på vår nöd. Vi borde inte tänka att Guds kallade tjänare inte kan känna sådana tvivel och att deras tro alltid är stark och orubblig. Nej, det är med förkunnarna av Guds ord som Satan börjar först av allt, eftersom han vill förhindra att de goda nyheterna om Jesus Kristus ska bli predikade. Han gör allt för att skapa förvirring och missförstånd och strid för att tysta förkunnelsen av de goda nyheterna. Därför ska vi som Johannes gå till Jesus med våra frestelser. Vi har ett härligt löfte i Guds ord: "Ett brutet strå ska han inte krossa, en tynande

veke ska han inte släcka" (Jes 42:3). Så som han hjälpte Döparen i hans ångest vill han också hjälpa oss och stärka vår prövade tro.

Men kunde man verkligen lita på Johannes Döparens budskap om Jesus som Messias, om nu Gud inte befriade honom från fängelset som han hade hamnat i genom sin förkunnelse? Den frågan kanske låg nära till hands för lärjungarna. Var inte fängelse i sista hand kanske rentav det rättvisa straffet för en falsk profet? Dessutom hade "experterna", fariseerna och de skriftlärdade, inte gått med på att bli döpta av Johannes.

Jesus bekräftar för folket att Johannes verkligen förkunnar sanningen på Guds uppdrag. Först gör han det genom att påminna dem om de förväntningar som de gick med till Johannes: "Vad gick ni ut i öknen för att se? Ett strå som vajar för vinden?" Svaret är uppenbart: ett strå som vajar för vinden skulle knappast ha varit värt ansträngningen att gå ut till Johannes i öknen. Säkert kom ingen till Johannes av den orsaken. Därför fortsätter han: "Om inte, vad gick ni ut för att se? En man klädd i fina kläder? Nej, de som har fina kläder och lever i lyx finns i kungapalatsen." Det skulle finnas en bättre orsak att göra en mödosam resa. Trots allt attraheras massorna ända till denna dag av de rika och mäktiga. Men om du vill se en kändis går du knappast ut i öknen, eftersom du inte kommer att finna någon där. De rika och mäktiga bor i ståtliga palats. Folket väntade sig inte en rik och mäktig man när de gick till Johannes vid Jordan. "Så vad gick ni ut för att se? *En profet? Ja, jag säger er: en som är mer än profet.* Det är om honom det står skrivet: Se, jag sänder min budbärare framför dig, och han ska bereda vägen för dig." Johannes är inte bara den sanne Gudens profet. *Han är förelöpare till den utlovade Frälsaren*, vars verk hade förutsagts av profeten Malaki, den profet som avslutar Gamla testamentets profetiska epok. Därför borde israeliterna tro det budskap som Johannes förkunnade, även om förelöparen nu är i fängelse och de ledande teologerna sluter sina öron för hans budskap.

Det kan inträffa att predikanter, pastorer och lärare hamnar i nöd eller yttre anfäktelser. Paulus förföljdes på grund av sin tjänst för Jesus och dog rentav som martyr i Rom. Martin Luther bannlystes och blev satt i rikets akt av kejsaren och påven som en följd av hans undervisning. Också i dag attackerar pastorer snabbt när de undervisar på ett obekvämt sätt om Bibelns sanningar. Eller så blir de utsatta för allvarliga strapatser, lidande, sjukdom eller personliga förluster. Dessutom stänger de så kallade "experterna" ännu i dag sina öron för det som sådana trogna predikanter predikar. Ledande teologer som undervisar vid de stora

universiteten överger Guds ord. Dessa kan lätt väcka tvivel t o m bland sådana som lyssnar till predikningar av trogna predikanter av evangeliet. Kan man verkligen lita på deras budskap, om ”experterna” har en annan åsikt eller om Gud inte verkar hjälpa dem i deras nöd och umbäranden?

Satan vill dra oss bort från Jesus. Han vill att så många människor som möjligt ska tillbringa evigheten borta från Gud tillsammans med honom i den eviga pinan. Utan tro på Jesus Kristus kan ingen av oss bli frälst. Trots allt är synden inneboende i varje människa. Den skiljer oss ofrånkomligt från Gud om vi inte låter Jesus befria oss från denna förtryckande börda. Det är därför jag vill fortsätta att lita på Bibelns ord, även om kristna inte blir besparade svåra prövningar och andliga strider i vårt jordiska liv. Jesus lever! Han regerar som allsmäktig kung och leder allt enligt sin visa plan.

Holger Weiß, rektor vid Tyska Evangelisk-Lutherska Frikyrkans prästseminarium i Leipzig (förkortat utdrag ur predikan hållen i Finland den 28 nov 2021)

Prenumerera på tidskriften Biblicum!

Du har väl kommit ihåg att förnya din prenumeration för 2022? Uppgifter om prenumerationsavgiften finns på omslagets insida. Om du har glömt det, gör det genast så att du inte riskerar att bli utan kommande nummer.

Använd dig av vårt erbjudande om 100 kronor i rabatt för nya prenumerationer under det första året när du vill ge gåvoprenumeration åt någon vän!

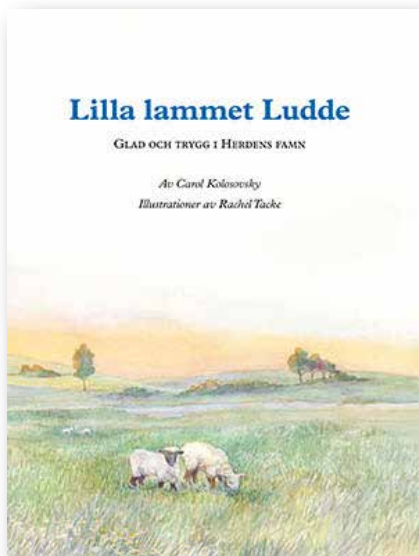
Gåvoredovisning 2021-10-24 – 2022-01-31

Dorel Svensson 500, Per Martinell 500, Berthold Nilsson 1000, Waljö 200, Bjarte Edvardsen 200, Till Bertil Anderssons minne Margit Andersson 2000, Till Bertil Anderssons minne Lars & Christin Gunnarsson 500, Magnus Hansson 1000, Helga Dahlskog 50 EUR, Onämnd 250, Onämnd 1500, Petra & Göran Sjöqvist 500, Berthold Nilsson 1000, Waljö 200, Bjarte Edvardsen 200, Seth Erlandsson 80 år Ragnhild Lorefors 500, Onämnd 2500, Helga Dahlskog 30 EUR, Onämnd 250, Jan-Erik Apell 250, Maria Lind 1000, Onämnd 500, Roger Loo 500, Staffan Hulthén 250, Berthold Nilsson 1000, Waljö 200, Bo Tholander 750, Rickard Lindmark 750, Bjarte Edvardsen 200, Otto Brandal 200 EUR, Helga Dahlskog 30 EUR, Onämnd 500, Sverre Brandal 710 NOK, Onämnd 250, Heidi Aho 2000, Ingemar Andersson 100, Berthold Nilsson 1000, Waljö 200, Onämnd 2000, Christer Hugo 100, Till Bertil Anderssons minne Ingemar Eliason 500, Bjarte Edvardsen 200.

Stort tack, kära understödjare! ”Gud älskar en glad givare. Och Gud har makt att ge er all nåd i överflöd, så att ni alltid och i allt har nog av allt och kan ge i överflöd till varje gott verk” (2 Kor 9:7–8).

Red.

Ny barnbok från Biblicums förlag:

En ny bok som genom underbara bilder hjälper barn att visualisera Bibelns viktigaste undervisning. Barn behöver precis som alla vuxna lära sig se och ta itu med sin synd och ta emot Guds lösning: den goda nyheten om Jesus. Boken är en god hjälp för föräldrar och alla vuxna som fostrar barn. Efter vart och ett av de fem kapitlen kommer en sida som är tänkt att ge vuxna hjälp och uppmuntran till samtal med barnen om vad Guds ord lär.

Boken passar för förskolebarn men även större barn och vuxna kan lära sig mycket av den. Pris: 100 kr.

Ny adress till Biblicums förlag: <https://biblicum.nu>